

సాధన సమితి కార్య నిర్వాహక వర్గము

అధ్యక్షులు :

శ్రీ బూర్గుల రంగనాథరావు

ఉపాధ్యక్షులు :

శ్రీ జమ్మలమడక పూర్ణచంద్రారావు

కార్యదర్శి :

శ్రీ నెల్లూరి కేశవస్వామి

సంపాదకులు :

శ్రీ భాగి నారాయణమూర్తి

శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజరావు

శ్రీ వెద్దెర్తి మాణిక్యరావు

అడిబడు :

శ్రీ జమ్మలమడక సూర్యప్రకాశరావు

ప్రత్యూష

(పద్య సంకలనము)

వివిధ రచయితలు

సాధన సమితి

హైదరాబాదు,

స్థాపితము:

VIII

ములు, సాహిత్యవిమర్శనలు మున్నగునవి కలవు. ఇప్పుడు సమితివారివలన ప్రకటింపబడుచున్న “ప్రత్యూష” పై వాని లోనిదిగాక యొక కొత్త పద్ధతినలంబించినదని పాఠకులు చూడగలరు.

“ప్రత్యూష” కేవలము పద్యాత్మకము. దీనిలో ౨౦ మంది కవివర్గుల కొన్ని కొన్ని రచనలను ఒక-చోకూర్చి ఒడినవి. కొన్ని వత్సరములక్రింద ఆంధ్రమున “వైతాళికులు” అను పేరున కొత్తవారును ఉపజ్ఞకలవారునునగు పలువురు కవిశేఖరుల రచనలనొకతావున ఏరికూర్చి ప్రకటింపబడిన పుస్తకము ఆంధ్రపాఠక ప్రపంచమునకు జ్ఞాపకముండునని తెలంచుచున్నాను. ఆ గ్రంథమే సాధనసమితి కార్యనిర్వాహకులను “ప్రత్యూష” ను ప్రకటింపప్రేరేపించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. దీనిలోగూడ ఈ ప్రాంతము, అనగా తెలంగాణమున, గడచిన కొన్ని వత్సరములలో రచయితలుగ ప్రఖ్యాతిగడించిన యువ కవుల పద్యములను గేయములను సంగ్రహించి కూర్చబడినవి. ‘యువకత్వము’ యొక్క మానము (Standard) నిర్ణయించుటకష్టమే అయినను, సమితివారివలన సీగ్రంథమున ప్రవేశమునందైన వారిలో దాదాపుగా నందరును నవీనులును, వయసుదాటని యువజనులలోని వారను అయియున్నారని నాయూహ. ఒకరిద్దరి పేళ్లుమాత్రము పాఠక మహాశయులకు అపవాదములు గానరావచ్చును.

“ప్రత్యూష” లో ప్రవేశ గౌరవము గాంచిన వారిలో నిధువురు కవయిత్రులు నుండుట చాలయోగ్యముగనున్నది.

దీనిలో వచ్చిన కవిశేఖరుల జీనితాంశములను, సుగ్రహముగ నేయగుగాక, పుస్తకపు తుదిభాగమున చేర్చుట చాలమంచి పనియైనది.

మొత్తముమీద, సమితివారి యుద్దేశము, తెలంగాణముననున్న నేటి కాలపు నవ్యకవులను, ఆంధ్రవాచక ప్రపంచమునకు పరిచితులజేయుట యేయని స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. ఇట్లునట, నేటి తెలంగాణములోని యువ కవులందఱును ఈ సంపుటమున గానవత్తురని తలంపవీలులేదు. ఇట్టి కవులలో నెక్కువ ప్రఖ్యాతి వహించినవారికి దీనిలో ప్రవేశము గల్గించు కృషి చేయబడినట్టు కానవచ్చుచున్నది.

పైన చెప్పబడిన విధమున యీ ప్రచురణము సమితివారి ప్రయత్నములతో ప్రత్యేకలక్షణము కలది. దీనిలో దొసగులేవైన దూరియుండవచ్చును. అట్టివి కానవచ్చినచో సమితివారి యుద్దేశము మొక్క యుత్కృష్టతను దృష్టిలో నుంచుకొని లోపములు తీమార్హములుగా భావింపబడునని నమ్ముచున్నాను.

సాధనసమితియొక్క యువక కార్యకర్తల పశ్చంసించుచు, మనకిపూర్వక ఆభినందనములతో విరమింతును.

“ఆంధ్ర కుటీరము”
 నుల్లాసుబ్బారావు, హై. ద. } మాడపాటి హనుమంతరావు.
 ౧౪ - ౨ - ౧౯౫౦

విషయసూచిక

పుటలు

౧. శ్రీ దాశధి కృష్ణమాచార్యులు ౧-౮; ౧౦౧-౧౦౮

తెలంగాణా విముక్తి

?

పాగ్గూమి

కవిత్వా శోపం

క్షమామూర్తి!

అమృత ప్రభాతము.

౨. శ్రీ భాగి నారాయణమూర్తి

౯-౧౩

ఆరాధన

భిషక్కు

తెలుగు మొర

స్వాహా

౩. శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావు

౧౪-౧౭

మహాత్మాత్మ

జీవితము

౪. శ్రీ పులిజాల హనుమంతరావు

౧౮

సారస్య పటిమ

౫. శ్రీ ధవళా శ్రీనివాసరావు

౧౯-౨౨

మధురహా

అన్వేషణ

౬. శ్రీ గడియారం రామకృష్ణశర్మ
ప్రబోధము ౨౭-౨౮
౭. శ్రీమతి పర్వాజానకీదేవి
ఋతుత్రయము ౨౯
౮. శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమాలికాస్త్రి
సఖ్యం
ఫాల్గుణ ఆమావాస్య ౩౦-౩౧
౯. శ్రీ పల్లా దుర్గయ్య
సెలయేరు
మాసు ౩౬-౪౪
౧౦. శ్రీ కప్పగంటుల లక్ష్మణశాస్త్రి
అంజలి ౪౫-౪౭
౧౧. శ్రీ గార్ల పాటి రాఘవరెడ్డి
సృష్టి ౪౮-౪౯
౧౨. శ్రీ పిల్లలమఱ్ఱ వేంకటహనుమంతరావు
సంక్రాంతి
కారడ ౫౦-౫౧
౧౩. శ్రీ అహూరి అయోధ్యరామయ్య
అడుగు బాడలు ౫౨
౧౪. శ్రీ మూటుపురి సంకటేశ్వరరావు
పువ్వా!
చందమామ ౫౩-౫౪

XIII

౨౮. శ్రీ ఖండవల్లి లక్ష్మీశ్రీరంగస్వామి
భానుదళము. ౭౨-౭౪

౨౯. శ్రీ నెల్దుర్తి మాణిక్యరావు
పల్లలసుండ్లీ పిల్లలమ్మా !
మా ప్రణామం!
ముల్లు
నేయి స్తంభాలగుడి ౭౫-౮౦

౩౦. శ్రీ దేన్లుపల్లి రామానుజరావు
సంక్రాంతి
పూలనెట్లు ౮౧-౮౨

౩౧. శ్రీ కాగోడి నారాయణరావు
నేను
హృదయాశేదన
ప్రపంచం
అత్మహతం!
దీపావళి ౮౩-౯౦

౩౨. శ్రీ వాసమామలై వరదాచార్యులు
ఓరుగల్లు
దుక్కిబిక్క
పాదరక్ష
విచ్చగాడు ౯౧-౧౦౦

తెలంగాణా విముక్తి

(జైల్లోనున్న నా “తెలంగాణాపాఖ్యాని”నునే కవ్యానికి ఇది
ఉత్సాహానుభవం గాగము.)

అవి తెలంగాణలోని దాదాగ్నిలేచి
చుట్టుముట్టిన భీకరాభుధి దినము;
అవి నిజాము సృపాలుని అండ దండ
చూచుకొని నిక్కిసబ్బి పిళించి కలయి.

నాడు మానవత నయనమ్ములందు
నాగసర్పాలు బుసగొట్టి నాట్యమాడె;
నాడు మానవతా నవ నాగరకర
తన్నుదిన్నది రాక్షసత్వమ్ముతోడ.

భారత భామినీ నయనభాగ వినిర్గత రక్తిపాష్ప శృం
గారిత కాలరాక్షసి వికావిక నవ్విన నిన్వనమ్ముతో
తూరుపు ఊరుపున్ విడిచి తొందలపడ్డవి తెల్లవారగా
మోర నిళా తమఃపటల గుంభిత నీల నభఃపథమ్ములన్.

పరిశు నిశాత భారలను పచ్చనిగడ్డి యెదిర్చినట్లు, రా
చరితపు టుక్కుచట్టమును చల్లగ ధిక్కరణమ్మొసర్చె
స్ఫురనెడి పేదదాడు, కడుచోద్యము: వెచ్చని స్నానమాడె ముం.
చరతర భామినీ నయనధారల భారత మాత్మి పాదముల్.

తరతరాల స్వప్నాల సుందర ఫలము
 నైవార భారతభూమి చూపడెనో లేదో
 విషము గుప్పించినాడు, నొప్పించినాడు
 మా నిజాంరాజు, జన్మజన్మల బూజు.

భారత మాతృగర్భమున బల్లెముగ్రుచ్చిన దుండగీండ్ల కా
 ఛారముగా నిజాన్వపతి తాళముతీసిన పెద్దపెద్ద బం
 గారపు బొక్కసాలు పసిగట్టెను తెల్లదళారి; అంతలో
 దేవముసాగె పోరు జరిపింప తుపాకులు దింపుకోసమై.

కోటి తెలుంగు లొక్కమొగి 'కో' యని పిల్చిన యంతలోనె ఆ
 రాటముజెంది భారత ధరాతలమంతయు పొంగివచ్చెదో;
 'కూటికిలేని పేదలకు గూడను పౌరుషమా!' యటంచు శ్రీ
 కోటిని మానభంగములకున్ గురిచేసిరి ముష్కరాధముల్,

చల్లని మంచుకొండలు భుజిమ్మున మోసెడు భారతమ్ము శాం
 తిల్లె నిజాము నీల్గడులు తేటపడంగలదాక; అంతలో
 ధొళ్ళున కుండ బద్దలయిపోయెను; భారతమాత దొక్కలో
 కుళ్ళిన పుండు కోసి జయగోపురమెక్కె త్రివర్ణ కేతనాల్.

దూరాన నున్న 'చుట్టము'
 దూరాననె దూరె; తెల్లదొంగ నభస్సం
 చారియయి పారె; స్వేచ్ఛా
 భారతనైన్యంబు తలుపు బ్రవ్వుకొట్టెన్.

ఎదురెక్కియున్న జలములు
 నదురై చొరపారె యింటినదుమకా ; రాముం
 డదనున వాణము వదలెను
 చుడ చుడగెన్ మా ప్రభుత్వ మారీచునకున్.

రెండువందలయేండ్ల చరిత్ర గదుల
 కప్పుకొని యున్న గాఢాంధకార మెల్ల
 కొట్టుకొని పోయె తూరుపు మిట్టనుండి
 పారి వచ్చిన వెలుతురు వాగురోస.

ఆ చల్లని సముద్రగర్భం
 దాచిన బడదానల మెంతో ?
 ఆ నల్లని ఆకాశంలో
 కానరాని భాసువు రెందరో ?

ఘోషం వుట్టుకపోనం
 చూలిన సురగోళా రెన్నో ?
 నర మానవరూపం కోసం
 జరిగిన పరిణామా రెన్నో ?

ఒక రాజును గెలిపించుటలో
ఒరిగిన నరకంతా తెల్ల ?
శ్రవణిపుల వచ్చి నెత్తుగులు
శ్రాగని ధనవంతు లెందరో ?

అన్నార్తులు అనాథుండని
ఆ నవయుగ చుంచెంద మూమో ?
కరువం నా రాటకమంటూ
కనుపించని చాలా లెవుతో ?

అజగరిన అగ్నిపర్వతం
కని పెంచిని “లావా” యెంతో ?
ఆకలితో చచ్చే పేదల
శోకంలో శోపం యెంతో ?

పసిపాపల నిదుర కనులలో
మురిసిన భవిష్యం యెంతో ?
నాయవడిన కది గుండెల్లో
వ్రాయబడని కొద్దాలెన్నో ?

కులమతముల సుడిగుండాలకు
బలిగాని పవిత్రు లెందరో ?
భరతావని బలపరాక్రమం
చెర వీడే దింకెన్నాళ్ళతో ?

ప్రా గ్భూమి

పడమటి బొట్టి గద్దలు
పొడిచి పొడిచి తిని విడిచిన
అగ్నివంస్కారం నోచని
సగ్నశవం ప్రాగ్భూమి.

మఠాలతో గఠాలతో
చితి రగిల్చి పడి చచ్చే
ఆస్తవస్మృతి చల్లని
రస్మతల్లి ప్రాగ్భూమి.

కరువుల తెర చాటున
పరకాంగ నానింగనంలో
కను మూసిన నిడుపేదల
ప్రణయకాల ప్రాగ్భూమి.

లీగె విడిచి దివ్యమీద
మూగవిడిచి నాగస్వం
కదలని పదలని అంఠః
కదిపవటం ప్రాగ్భూమి.

బూజెక్కిన కీలుబొమ్మ
రాజులపై జాజు బూని

తాజాగా అమ్మిన అంగడి
దాచారవి ప్రాగ్భూమి.

లక్షలాది పేదల ప్రాదాల్
అక్షింతలుగా చల్లుకొన్న
లక్షితికాన్ల పారిడి
లక్ష్మిదేవి ప్రాగ్భూమి!

క వి తా కో పం

పాడిను,
పాటలు పాడను ;
నాడను
పదాలు వాడను ;
వేడను,
చేపుళ్లను చయ్యాలను వేడను;
ఓడను,
రాజాకు, రారాజాకు
తారా రాజుకు ఓడను;
గోడను,
ధనవంతుల కనకసౌధ
మున కివతల్లి వచికే నిరుపేదల
అడుగు గుడిసె గోడను.

నన్ను చూచి ఎందుకొ

మన్నాగులు ఇట్లా

పారామితు జీరామతు

పట్టుంటాయి ?

నన్ను చూచి ఎందుకొ

మన్నాగులు ఇట్లా

తారామితు, గోరామతు

పట్టుంటాయి ?

ఇది రోకం

సురోకం

సురిందో రోకం సురోకం!

ఏనాడో తెలుసునాచ

లఱినిరీహ నీచ

నిస్వార్థ నిష్ఠన

నీచ నీచ మూలపునికి

విలువ నీడ లేదు జగతి.

లేదు లేదు విలువ లేదు,

లరైనిరీ ప్రాచానికి

శ్రమకూ సాజన్యానికి

లచయితకూ శ్రామికునికి

లగుణీ లమణీయ మణీ హృదయానికి

విలువ లేదు, విలువ లేదు.

నేనుగూడ వార గూండానై
 వుండుపడిన గుండెలతో
 మొండిపడిన కండలతో
 మొండిపడిన గుండెలతో
 వుండుపడిన కండలతో
 దొడ్డస్వం చేయాలేమో !
 పొద్దుంట్లనె దోయాలేమో !!

హుట్టినై
 మూర్ఖన్ వేయాలేమో ! ఈ
 ధనార్థనాసర, మరణాకర
 నిరుదార నిరంకుశ
 నీరస నిర్దేజ లోకానికి
 మూర్ఖన్ వేయాలేమో

పాలనేత్ర విలయాగ్ని మాంతో
 నీలగాత్ర పవనగ్నకింతో !!

వా శ ర థి కృష్ణమాచార్యులు

ఆ రాధన

పసిపాప నప్పవో - ప్రత్యూష రేఖలో
చిరుకన్నె పురుగులో - తొగకన్నె పంపులో
చూలాలి నడకలో - చలి వెలుగు అడుగులో
కలవపడు హృదయాల - గర్భిణీ మేఘాల
తొంగలించెడి శక్తి - తొణుకులాదెడి శక్తి
కంజలిడుదు ;

తొలివాన చినుకులో - స్రుయరారి పిలుపులో
పసిపైరు మిసిమిలో - మునినవ్వు కొనరులో
వరిపాల కంకిలో - సఖిపూల యెడదలో
బాలింత చేలిలో - పసిపిల్ల పల్లెలో
తొంగలించెడు శక్తి - తొణుకులాదెడు శక్తి
కంజలిడుదు ;

నడిప్రొద్దు బెండలో - యవ్వనపు కండలో
ముదిప్రొద్దు ముసుగులో - పండినా బ్రతుకులో
నడిరేయి కడుపులో - కనుమూయు బ్రతుకులో
తొంగలించెడు శక్తి - తొణుకులాదెడు శక్తి
కంజలిడుదు ;

గడ్డపాళలకైన మొక్కచోవని
నల్లబొండలా గుండెలన్

చీపుకొని చిగురించు

అలిరాకు నీవలో

వినము గ్రక్కుచు నిక్కి బునకొట్ట

నల్లల్రాచులా గుండెలన్ కరిగించి పూగించు

నాగుల్ల పాటలో

తొంగించెడి శక్తి - తొణుకులాదెడి శక్తి

పంజలిదుదు.

భిషక్కు

ఉషః సంధ్యల పంపిసి దంగానం

కరిగించుక త్రాగిన

కాలానికి కరుపునెప్పి పచ్చింది:

నయంచేసే భిషక్కు ఏదీ ?

గానంచేసే రసజ్ఞుడేదీ ?

సామ్రాజ్యాల్ తెగమ్రుంగిన

కాలెడు కడుపుల ఆకలి త్రాగిన

రోకానికి క్షయరోగం పచ్చింది:

నయంచేసే భిషక్కు ఏదీ ?

గానంచేసే రసజ్ఞుడేదీ ?

ముసలి బాటల మూల్గుచు నడిచే
సంఘానికి చత్వారిం కలిగింది ;
నయంచేసే భిషక్కు ఏడీ ?
గానంచేసే రసజ్ఞుడేడీ ?

తెనుగు మొర

తేనెలు పిండే తెలంగాణము
సెత్తుట ముంచెత్తెదరా ?
తెప్పిరిలిన, ఈ తెలంగాణము
కుత్తుక బట్టొత్తెదరా ?

తెనుగు తల్లల పాలు త్రాగిన
ఓ నా తమ్ముల్లారా !
తెనుగు తల్లల ఒడిలో పెరిగిన
ఓ నా అన్నల్లారా !

తేనెలు పిండే....

అటు చూడుడు అటు ! అటు
చూడుడు !!

కన్నులు విప్పి పరికనుడూ
రుమ్మపూల తురాయి పెట్టుక
తళ తళ లాడీ తహకలక్ష్మి

వెల వెల పోయిందీ—

అడవుల పాలై అలచుండులు

దొక్కలు చాచ్చుక బిక్క

మొగముతో

దిక్కులు చూసేనూ...

తేనెలు పించే...

అటు చూచుడు అటు ! అటు

చూచుడు !!

కప్పులు విప్పి మరికనుడూ

మేడలు కూల్చిన మనకేమొరుగు ?

ఒకటికి రెండూ కట్టందోయ్—

అడవులు మనవే, నేల మనదే

ఒకటికి రెండూ కట్టందోయ్

తేనెలు పించే...

పీకలు కొసే ఇళ్లుదోచీ

ఏమది సాధించినదీ ?

ఒక పీకకు పదిసీకలు బలి —

ఒక ఇంటికి పది ఇళ్లూ మట్టం ...

లల్లికి బిడ్డా తండ్రికి పొడుపు

మగువకు మొగుడూ కనబడక

అధము శుభమెరుగ నమాయకపు
 రెనుగు లలమటిస్తున్నారు—
 తేనెలుపిండే తెలంగాణము
 నెత్తుట ముంచెత్తెదరా ?
 తెప్పరిల్లిన ఈ తెలంగాణము
 కుత్తుక బద్దొరెదరా ?

స్వా హా

అతడు పంటకు పచ్చిన పైరు —
 ఆమె నీరు దిగని నీలం —

రను పెంచిన అవినీరికి
 రను పంచిన పంచాగ్నికి
 రగిలి రగిలి అగ్గయైనా డరిదు ---
 అతని ఎదమంటల కాకకు
 కళ తరిగి దొగ్గయిందామె —

కూలిన ఆ జంట బూడి
 పీబూది పెట్టుకొని
 మడి కట్టుకొని
 సంగనాచీ లాగ
 కొంగ జపం జేస్తు
 కూరుచున్న దీ కపట లోకం —

ఎవని కళ్లు మూయుటకు ? ఎవ
 రెవని ఇల్లు వోచుటకు ?

భాగి నారాయణమూర్తి.

మహాత్మా'ంక్ష

నీచేయు పనిఏదో నీవు చేయుము కాని
అన్యులను నీవేల అనుకరించెద వోయి?

ప్రత్యేకముగ నీవు
పట్టింపుతో చేయ
వలయు కార్యం బొకటి
కలదు ఈ భువి సఖుడ !
ఆ కార్య మిపుడప్పు
అన్యులతో కాదోయి.

నీ॥

చిరుక పలుకులు పలుక
శృంగార మెవ్వరికి ?
నీ ఆత్మకే నీకు
నిండులేనిచో యింక
ఏరి సంతృప్తి కిటు
ఈ అటలాదెదవు ?

నీ॥

అనుకరణలో మ్రగ్గి
ఆత్మజంపెద వేల ?
ఆత్మ వ్యక్తికరణ
ఆదె సృష్టి పథమోయి.

నీ॥

ఒరుల దుస్తుల చార్చి

ఊరేగుటలు చురవు !

రాజ రాజువు సరియె

రాజింపు నీకేది !

నీ॥

మొఱమెచ్చులకు నీవు

మురిసేపోవగ దలచి

వెనుక ముంచూ లేక

అనుకరింతువు ఒరుల !

మాయ, మోసం బెప్పుడు

మహి నిల్చునా హితుడ ?

నీ॥

మిలుకుమని నిన్నెవరు

పాడుమని నిన్నెవరు

బ్రతిమిలాడిరి, హితుడ !

బలిమిచేసిరి సఖుడ !

పాడినదె పాడుటకు

ప్రళయ మింతేమిటికే ?

నీ॥

కోకిల పాటేదా

కోకిలయె పాడాలె

కాకి పాడిన నెటుల

కనుపించునో చెప్పు ?

నీ॥

పరుల గొప్పల పైని
 ధ్రువవదల నన్నాళ్ళు
 నీ గొప్ప ఏమిటిదో
 నీకు తెలియదు సఖా !

నీ చుట్టూ ఏదైన నీ పాట ఏదైన
 నీ ఆంతరము నుండె నీటుగా రావలయు. సీ||

జీ వి త ము

జీవచ్ఛవముగ ఏటికి
 చిరకాలము బ్రతుకపడెను ?
 ఒక్క-గడియ చాలదోయి
 ఉజ్జ్వలమగు జీవితము !

జీవించుట యనిననుక
 జీవించుట రాదెప్పుడు
 జీవమే లేకున్న నద్ది
 జీవన మెదులగునోయి ?

జీవము నీ జీవనమునా
 చిందులాడపలేనన్న
 జీవితమునె బంగనీపు
 జేసి తీరవలెనోయి.

పిడికిలి బిగించి నీవు
 బేరమాడ దలచినావ ?
 మూల్యమిచ్చకీ జగతిని
 ముట్టలేవు ఏవస్తువునైన !

నీకు వలయు వస్తువయము
 నిఖిలమయిట లభించును
 మూల్యము సిద్ధముచేయుట
 ముందు నీదు కర్తవ్యము ;

రాసయినను చేతలేక
 కాదుబాద్ద మెవడుపొందె ?
 గుడ్డిగవ్వ కొనుటకైన
 గుడ్డిగవ్వ కావలయును !

పిడికిలి బిగించినీవు
 బేరమాడలేవు ఎప్పుడు
 నీ చేయె ఆడనిచొ
 ఏచేయి ఆడునిచట !

అశ్చర్యంబుగ జగతిని
 ఆరోకన జేయ ఫలము.
 శక్తి ఉన్న బేరమాడు ;
 వాంఛించో దయచేయుము.

పొట్లపల్లె రామారావు

సారస్య పటిమ

గుమ్మ పాలల్లోని గోరెచ్చదనము
 తమ్మి తూడుల గ్రమ్మి తరలు సూక్ష్మము.
 అరటి పూపులలోని అందంపు సిగ్గు
 పరునెత్తు పిన లేడి బరువంపుకైలి.
 మీరపూవులవోలె విచ్చుభావాలు
 కోరకంబులదాగు క్రొందేనెరుచులు.
 వెలుగు కంటికి రెంటి చిటికెనిజంట
 చలపింపజేయు శక్తివార్ వైచిత్రీ.
 జంటబాసిన గువ్వ సాగించురొదలు
 పంటబోయిన రైతు పలవించురీతి
 అంబాయనెడి లేగ ఆవేదనంబు
 సందోధవలకొత్త సారస్యపటిమ.
 తొలికోడి కూతగా తోచుజ్ఞానంబు
 రెలవారు చుక్కగా తీరించునాశ
 ముష్టుల పేగులే లోరంబులొప్పు
 కష్టజీవులకునై గంగావతరణ.
 అందరకు అందింతు మానంద మెప్పుడు
 సుందరోద్ధాన హృత్సుమ శీకరములు.

పురిజాల హనుమంతరావు

మ ధు రో హ

నా శక్తిని విన్నారా !
 నా బలమును గన్నారా !
 నేనొక విషాదగీతిని
 నేనొక విశుద్ధ హేతిని
 నాదొక భయంకరాత్మం
 నా రలమే బ్రహ్మాత్మం.

నా పాళీ కనురెప్పలు
 పుర పుర డొక్కి పొక్కి
 చొరించిన సెలయేరుల
 జలవాహిని
 తరతరాల తరబడిగా
 తలలను నిక్కించి రోస
 చల్లనము రవంత లేక
 సమాజ సౌందర్యానికి
 సమాజ సౌభాగ్యానికి
 దారులు నిర్మిస్తూంటే
 దోవల కడ్డము నిలిచిన
 కొండల చేదిస్తుందోయ్ !
 బండల కరిగిస్తుందోయ్ !!

మండుచెండ వడ తాకున
ఎండి ఎండి జీవించుచె
వండుగయని,
వాడిన కోర్కెలు దొడిగి
వీకిన యానల దలచి
చిల విల రాడుచు మూర్ఛే
బొలాల గుండెలు తడిసి
రాజనాలు పండిల్తుందోయ్ !
భోజనాలు నిండిల్తుందోయ్ !

నా పాళీ వాతెరలో
రూపొందిన రేనగవులు
హవాయి చువ్వల్లాగా
పెన్నెల పొంబుల్లాగా
ఏగసి యెగసి పైకెగసి
రెలవెలుగుల జడివానలు
పరికిస్తే
సమాజ సౌభాంగజమున
యుగయుగాల నాశ్రయించి
బిగిసి బిగిసి
బరిసి బరిసి
దిబ్బలుగా పాడుకొన్న
చీకటి దయ్యాలు కరిగి

ఏ కడరో ప్రపహస్తావోయ్ !
 రోహస్తే వజలేస్తావోయ్ !!

మొసడిరి నా హా!
 కొనగొక్కులు
 సమాజ రత్నమునరా
 నిమాజు పూజు పేరును
 ఆముసమును రాగించి
 ఆరగించి
 చెరిగిన దీపా పొచ్చి
 వియ్యన ముంచేదోయ్ !
 పెరుగుండ జేదోయ్ !!

నా కలం
 పూర్వం
 మన్మథుని మనుచు శరీరం:
 చెన్నైల ఉచ్చులు బిన్ని
 పటాఫణి హృదయాన్ని
 వ్యరలపాలు చేసిందానాడు;
 మనసుని మంటల కొడిలో
 గిరి నన్నెను పొరిలించి
 మల మల మోక్షిందోయ్ !
 కల మల రేక్షిందోయ్ !!

నా కలం

నేడు

జలరాముని చాలం;

తెలుగువారి పొలానదుమ

చిరుచాల్వల తీర్చిదిద్ది

చుడి చోడెలను బోసి

చింగాం పండిస్తుందోయ్ !

నూతన

శృంగారం సృష్టిస్తుందోయ్ !!

నే నెవరో

నన్నెరుగదు;

కపిని — కాదు

గాయకుడను

బిచ్చి నంహారేమొ-

అదిగా దిదిగాదు; నేను

చుట్టరొహను !

చుట్టరొహను !!

రోకలను చాటిపోయి

అకాశపుటంచులలో

దిహరిస్తా నొకసారి;

పేదపడిన జాలిగుండె

సోదరోనే నా పోదయ:

కొంపు గల్లను త్రెంచి

చేల్లొ తిరుగురాను

మాల్లొ మనమరాను.

నే నొక

మమరొహను

మమరొహను.

అ స్త్రీ ప తి

దెదకి ప్రాజాంతై ఎరుగెత్తె, నీ జాడ

నెరుగ నీ చేదుంటిచో కదే ప్రియసఖీ !

కుయకు బంగరు కళల

నొలకించు తొలిప్రొద్దు

పడుచు మొగమునుజూచి

బ్రహ్మసి పోయితి నీమ

నునువు చెక్కిలి కొనల

వొనకు లేత గులాబి

సవకంపు క్రొంబూత

నాట్యపేమొ వటించు !

||దెదకి||

ఈ చనంపచ్చ సంజ

నోవరో మొగుట

కావింబుచ్చె రంగు

కదలి యూడిన యంప

కలిక నీ పెదవిరో

మొలకెత్తు చిరునిప్పు

అగుచు కెంపులంచు

దలపోసి పెదకిరిని !

॥పెదకి॥

చిచ్చులు వొచ్చిగిని రేప

చేచె కౌగిట

భూచ్చడోటి కిచ్చుని

రేనె పుచ్చింబలంబోసి

నీ మోచి రేనె వాళలు

నించె పాలునని

రంగు పెదవారి నే

నలసిపోయితి చెల్లీ !

॥పెదకి॥

కొండ కోనల నిదుర

కూక్కెరుంగక రేలు

రాచగోలు సుమేటి

కొట్టు పాటలు చెవికి

దవినంత నెలేచి

తడవిహొందును నీదు

చెలువంపు ఓచీయలు

వలిక నేమోయంచు.

||పెరికి||

ఈరేయి చలువ పె

న్నెలలో గుడొంచు

పూవు కన్నెల పంపు

తాపులను కొల్లగొని

మెల్ల మెల్లగ దాటు

పిల్లగాడువు మేన

సోకినంతనె నీపు

సోలి వ్రాతివసుచు

చీకాకురో దిగ్గ్రమను

జెంది పెదకుదును.

||పెరికి||

వనరుబట్టిన మొలక

ప్రాయంపు చేలలో ,

చెన చెనకు నీ మేని

కొనరు టండాల్కై

నిలువెల్ల కనులతో

నే వెదకి వేసరితి.

||వెదకి||

ఏ తెయగు కన్నె కోయిల

కలుపు పాటనో ?

ఏ తెయగు గొల్లపిల్లన

గ్రోవి యూపుననో ?

ఏ యడవి కోననో

ఏ మొయిలు నీడనో ?

ఏ పేద కన్నీటి

యేటి దరిదాపుననో ?

ఏ జాలిగుండె పరుగున దాగినానో

నీ వేడనుంటివో ?

||వెదకి||

ధవళ శ్రీనివాసరావు

ప్రబోధము

సీ. ఆంధ్ర సామ్రాజ్య నింహానినాలంబిత
 విస్మయాపహ సుహా విక్రమంబు
 సర్వజ్ఞ సింగమ కైఫాల సాహిత్య
 పాండిత్య చిరయశః పాటవంబు
 వివిధ వేశభ్యాతి విలసితి “ఎల్లారా
 జంతాగుహ” శిల్ప సౌష్ఠవంబు
 కిరీ మురత్రాచ భల్లాయి తాక్కన
 మంత్రింద్ర ధీశక్తి మండనంబు

శీ. మరచి సడసీనుగుంబోరె తీరుగు విస్మ
 వెరికి గొనివచ్చి వెలిగించు విజయదినము
 వచ్చి యున్నది పూడింప వలయులెమ్ము
 మేలుకొమ్మాయి ! ఆంధ్రుడా మేలుకొమ్ము.

సీ. పలికించినారు శత్రులు తల్లడంబంద
 రత్తులపై వీర గాథలెల్ల
 చిలికించినారు చంచల చిత్తులను ప్రీతి
 సుపనిషద్వాక్యపి య్యావవృష్టి
 వినిపించినారు దర్పిత పండితాళికి
 వీరాంగ విజయ భేరీరవంబు

గజపినారలు రాతి కలడు గుండియలకు
 పుందార మంజరీ మార్పపంఘ

గీ. నింగి కెత్తించినారు నిర్మిద్ర శౌర్య
 సాదాసాదార్య చినయ రజైభ్యజంఘ;
 పూర్వ జాతీయ గౌరవాభ్యుదయమైన
 రాలచి నడుము విగించవా రెయగువాడ.

గీ. గ్రీకుల దాడిచి చీకిన నీలితో
 సకల విజ్ఞానంఘ సమసిపోయె
 పరిపతా సహనంఘ వాపిన బుద్ధిలో
 పేద పేదాంతాల విలయమయ్యె
 తురకలు గూర్చిన దుర్గాలతోదాటు
 పుతర్లు శాస్త్రముల్ మంట్లగలనె
 ఆంగ్లేయులార్చిన దిశపత్యంఘతో
 రాజ్యాంగ రత్రంఘ ధ్రువపయ్యె

గీ. కొంప గాలినచును మొత్తుకొనుచునుండ
 దొంగ జొరబడి పోచిన భంగినున్న
 మన పరిస్థితి సరిజేసి కొనుటకైన
 చేయగల్గుడు లంఘ చేశీయలార.

గడియారం రామకృష్ణశర్మ

బు తు త్ర య ము

మానవ జీవితము మధు

మాన వనంత మనోజ్ఞ శోభతో

చానంతో, చుహాళి

చాయపుతోడ ఋతుప్రయంబు పెన్

చానల చూరినట్లు కల

గా పులిగమ్మయిపోయె పేదకున్

చానలు చొల్లరాను, చవి

చానలు సొచ్చు, వనంతముల్ తృప్తున్

చూసపులలోన ధనికుడు మాన్యుడగును

ఆకలికి రోయుచాడు పుల్లాకుసుమ్మి!

అందు ప్రధముని జీవితమంత చురువె:

మొండివాన రెండవవాని గుండెలందు.

చైత్ర చైతానిమాన చానంతోధ

చనిక లోకంపు చిత్రాచు చాచుచుయ్యె:

చైత్రాషాడ నిబిడ వర్షానికాత

చున్న పేదకు మృత్యు చాచుమొయయ్యె.

పర్వా 'జానకీదేవి

స ఖ్యం

నీ లాస్యము పాయనమైతే !
 నా ఆస్యము ప్రేయసమైతే !
 నీ చూపు ద్విరేఫంబినగా,
 నా దాపులు సఫలంబినగా,
 ప్రేమ లతాంతమున పసింతాం !
 చామ హృదంతమున రసింతాం !!

నీ మంజుల మంజీరందే
 నా రంజిత కంజాతంబే.
 నీ యానము నిట్టారిస్తే
 నా గానము లొట్టలువేస్తే
 భావసుమాధ్వమున వసింతాం !
 రావ మధుక్తమున రసింతాం !!

నీ శోభా ప్రాభాతంలో
 నా స్వాభావా భూతంలో
 నీ హృదయము మధురంబైతే,
 నా వధకము విధురంబైతే,
 ఆ శాసిత వసతి వసింతాం !
 భాసాకృత విసృతి రసింతాం !!

నీ సుందర నిరాదృతందే
 నా మందరకరా వృతందే,
 నీ మనసౌక నిచ్చెన వేయన్,
 నా గుణమొక మచ్చున రాయన్,
 భాగ్యుదంగముల పసింరాం !
 రాగ తరంగముల రసింతాం !!

నీ ప్రణయము నిస్తులమేమో !
 నా అనునయ మతులందేమో !
 నీ భావపు ప్రాభవమిట్లై,
 నా భావికి రాభములట్లై,
 సూనాంగణం రినిపసింరాం !
 ప్రాణంబుల కలిపి రసింరాం !!

నీ హాసనము ప్రసవంబగులే !
 నా రసనము అనదృశమౌలే !
 నీ ఆడినగాత్రము పొగులన్
 నా పాడిన గీతము రగులన్,
 ఖ్యాతోపక్రమత పసింతాం !
 జ్యోతిశ్చక్రమున రసింతాం !!

నీవే యొక పృథువాక్యమువై !
 నేనే యొక మధుకావ్యమువై !

నీ విరహము నిర్వాణముగా
నా దరహాన ముర్వీజముగా,
చూపులలో రాపులమోదాం !
రాపులలో పూపుల మోదాం !!

నీ శిల్ప మహాన్యాసము నేనై,
నా లల్పవి పర్యాసము నీవై.
నీ భంగిమమే రంగులు గాగా,
నా యింగిమమే పొంగులుదోగా,
చిత్రరాశము చేరువదోదాం !
యాత్రాపేళల సుఖముచూదాం !!

నీ హాపంబున నేనై లే !
నా భాపంబున నీవై లే !
నీచే లోకిల ముగ్ధపుగా,
నేచే హర్ష మయూరునిగా,
ఆ పసంతమున నాలాపిద్దాం !
ఆ ప్సంబున నాటల నాడ్దాం !!

నేనే నీవై, నీచే నేనై !
నీవని నేనని లేకుండా.
నిఖిల జగత్తున నిభృతులమై,
నఖిల వియత్తుల కథకులమై,
దుఃఖలోకమును ఆశ్వాసిద్దాం !
సఖ్యజీవులుగ నిశ్వాసిద్దాం !!

ఫాల్గుణ బహుళ ఆమావాస్య

“లెండు లెండోయి విశ్వము మండిపోవు
చున్నచో గాఢ సౌప్తికావన్ముగం!”
అనుచు కేకలు వినబడ నవరి లేచి
చూచినాను—

మోదుగుకొమ్మ ఉట్టునిండ
మందుచున్న చూరలు గట్టి మూలమైరి
ఎవ్వరో!

తేటి పిండులు ఎగసిపట్లు
పొగలు గ్రమ్మెను!

నేలపై, పొట్టరంటి
పట్టుకున్న ముక్కటశిశు చూత చున్న
ఎవరుగని పల్కరించని వృద్ధ దేహ
ములు, దరిద్రభారమ్మును మోసికొనుచు
పోవుచున్నది చుంటలో, పొగలలోకి
ఎందుకో! ఎవ్వరో!!

గుండెలు జల్లించి కసుగోనలు మూసుకపోయె నాకు! బ్ర
హ్మాండము పిక్కటిల్లినటులామెను భావము చాక్కుకందక! !
దండిగ కొంతసేపటికి దావున జూడక జూచినాను ఏ
కొండలలోనికో! చిరుల కోకిల రాగపురేఖ చిన్నదెక!!

అకలిదాదతో నవయుహార్థ కృతార్థక వాన భార మే
దో కం నాదజీవిత ముభాదయ దర్శనమయ్యె ! తంబురా
తాకుచు జీర్ణసాగర కథాకవి సృత్యవు పొంగు. క్రమసలక
వ్యాకుల గీరిదాడె ముది వగ్గగు భిక్షకి నన్ను జూచుచుకా !

“ పండిన యాకు లే పగదివడ్డబా చూచితిరేకదా ! ఇతిక
మొండిగనున్న యా ముదురు మొప్పులహాయుడు క్రొండిపుళ్లనే
పండుగజేయుదో ప్రజలు ! భాగ్యవిహీనులు లేరు, పూంబో
దండలు పండరాచు వసుధకా సుధగా ముఖధార దేర్చెడుకా !”

అనుచునె పెచ్చి దగ్గరికి అర్చమురనిది పాట లెద్దియో
వినుచుచునుండె ! నా మెదను దేడిమి గాడ్పులు వీచి దేహమె
ల్లను చిరుచెమ్మటల్ విసిరె ! లజ్జ, భయంబును బుక్కిరించె ! సు
తనె కనుచుండగా, నొక లతాంగిగ గన్నదె చూపు పీఠతో !

ఆ సౌందర్య మహాప్రవాహమున నేమైనానా ! నా గుండెలో
దూసెకా బోలును మ్రోడుటాకు, లిక వాదుల్ సేతు లో కోకిలా
శ్రీ సమ్మోహగళుర్ ! వియచ్చుర ప్రచువ హంసీ పాద నాదామృత
ద్యానకా ఆళలు ప్రాకులాడి, భ్రమరీ ధమ్మిల్లముకా గాంచితికా !

శాలిదాప్రయస్వి నీ రమ్య ముగ్ధాజు
లలర. ఒదిగిచూచి పలుకరించె !
పీఠమీద కరము విప్పారనేలేదు
పెదవి కదువలేదు పృథివి మ్రోగె !!

“రమ్ము రమ్మోయి నఖుడా చిరాగమేల !
విశ్వమంత చనంతము వినదొ—కనదొ !!
ఋతు మహా భక్తిచక్ర పరిభ్రమణము
తీరుగానె కాంము రూపు మారునోయి !

నీ గళాన రసము నిండింతు నీచేక !
నీ కరాన చిగురు నిలుపుదాని !
హిమ శిరదవార్చు లెగసిన విశ్వాన
భావ పుష్పవృద్ధి పరపుమోయి !”

అనుచు నెదురువచ్చి అరింగనంబున
ఎత్తెనేమొ నా రరెత్తిచూడ
నిజమొ ! అన్యరమేనా ! నే నమ్మలేనైతి
లెల్లవారుజాము తియ్యనికల !!

బెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

సెలయేరు

కనుమేర చూరాన

కనుపించు నా హోన

నల్లనౌ ఎల కొంత

నరసి పండినదేమొ !

నరపుగాదది నల్ల

నల్లనౌ తలమీద

తెల్ల మల్లారుమాయి

తీరేమొ కనుపించు !

చుల్లుపాగాలోని

మలరలది యొక కొన్ని

చెదరి గాలికి చాల

చెలరేగె ననిపించు !

కాదు, నల్లనిరాతి

కంటకంబున చూది

యేకిపోసిన రాశి

యేకమైనటుయిండె !!

పైనున్న యారాశి

పాల సంద్రమటంచు

నాగుబాములు కొన్ని
నడయాడునటులుండె

నెత్తిగాదది కొండ
నెత్తమ్మె యగు సుమ్మె
నరపుగాదది మంచు
బొరపు పరవగుగాని !

మల్లుపాగాగాదు,
మఱి చూదియునుగాదు

నడయాడు నిడుపాటి
నాగుబాములు కొప్పు;

కొండ నెత్తమునుండి
రెండు మూడుగ జీలి

జల జల బ్రవహించు
సెలయేరు లగుగాని.

2

కొండపై చారెవరొ
! వెండి గరగిన నీరు
కుండతో గుప్పమని
! కుమ్మరించిన భాతి.

స్వర్ణునీ వీచికల
జల్లులాడెడి కరుల్
తొండాలతో ముంచి
తూరుపెత్తినరీతి,

మంచుకొలకుల తాన
మాడిలేచిన దివ్య
వారకామినియార్ద్ర
వసనాంచల చునంగ,

వేయికన్నుల తెప్ప
వేయకే సురరాజు

వదిలవరచెడి సుధా
భాండంబు చొరలెనన,

తళతళ త్రళతళ
త్రళతళత్కాంతితో
జలజలన్ జలజలన్
నెలయేరు ప్రవహించు,

3

ఉత్తుంగ శిఖరమ్ము
నుండి యటు పయనమై
ఆడాడ పల్లమ్ము
లందెగిరిపడి దూకి

మలకలై మెలివడుచు

మఱల విడివడి నుడులు

తిరుగుచును పొరలుచును

నురుగులయి పరుగిడుచు,

చండిగుండులుకొన్ని

పిండిగొట్టుచునంత

చెలరేగి గుండ్రాళ్ళ

చెండ్లాట లాడుచును,

పచ్చి ముత్తైపు సేసఁ

ద్రాల జల్లులతోడ

తను తొంగిచూచు

నుని వూజలను నలిపి,

సూర్యుడును చంద్రుడును

చుక్కలన్నియు గూడి

మోసులెత్తినకొత్త

మోహంపు మైకాన

పవలు రాత్రియు వెంట

పరువులెత్తుచు నుంట

అందరను తనయందు

ఐక్యమొనరించుకొని

జలజలా జలజలా

జలజల ధ్వనులతో

తలపొలమ్ములలోకి

రాదూరె నెలయేరు,

4

సానుపుల శిఖరాశి

తో నేకమొనరించి

ఆను చోసినరీతి

నటు నిటుం దిరుగాడి,

పాదరసపుం గుండ,

పగిలి పారె ననంగ

మరకతపు పచ్చికల

మళ్ళలోపల దూరి,

నికటస్థలము రెల్ల

నిగనిగన్నిగలాడి

చూచువారల కనుల

దోచుకొనునటుచేసి,

పంటచేడియ అకు

పచ్చకొక పయంట

ముత్తైంపు జలతారు

మురుపుపోతలుపోసి,

దోరపూపులు కొన్ని

దోసిళ్ళ గోసికొని

వరిమకము పైనిండ

పట్టించుకొని లేచి,

దారికడ్డుగనున్న

తరుల మూలము లొరసి

వక్ర్యఫలముల పుడమి

వడ రాలగాగాగొట్టి

ఫలరసా స్వాదసక

బలమెనక మెనకగా

పూల సొమ్ముల నొడల్

భూడించుకొని మురిసి,

కలనాదముల నెడప

పులికితంబగుచుండ

వరుదెనలు వెలుగ చిరు

నగపు చూపులు విసిరి

ఎందు చూచినగాని

యెదురెవ్వరును లేక

ఇచ్చా విహారమ్ము

నిటు కొంతతరి నలిపి,

చిటిపొటినడల హం

సిక వోరె నచ్చడేగి

చంద్రికాకాంతి, చా

నవనజ్జ పోలికను, .

చెలిమితో ప్రకృతి, స

జ్జితము చేసిన మిసిమి

యిసుకపాన్పున బివ్వ

శించె నా నెలయేడు.

మామ

మామామ వచ్చిండు

మాకేమొ తెచ్చిండు,

మంచిము త్యాళివే

పంచుకొం డన్నాడు.

బొండుమల్లెలు కొంగు

నిండ విర చల్లిండు

దండ లల్లిన నల్ల

కొండుమీరన్నాడు.

పచ్చిపాల చెచ్చిండు

పొరనే పోసిండు,

ఎత్తుకో గర్రేని

యెత్తుకొండన్నాడు.

అప్పుతభాండముచెచ్చి

అటుకుపై నుంచిండు

అందుకో గర్రేని

అడ్డ మెవరన్నాడు.

పలుగురా కొండెక్కి

పగలబడి నవ్విండు,

పట్టుకో గర్రేని

పట్టుకొండన్నాడు.

దొరవోలె పస్తాడు

దొంగవలె పోతాడు,

కనుమూసి తెలుచులో

కనపడడు మామామ.

ఎంచిమాడగ చాల

మంచివా దాతండు,

చల్లదనముల వుట్టి

నిల్లగుసు మామామ.

దొడ్డగుణముల వాడు
దొరతనము గలవాడు,

నలుపెల్ల దిగమింగి
తెలుపులే వెదజల్లు.

మామాను కడుపురో
మచ్చగను పిస్తుంది.

లోకోపచారమై
చీకట్లు మింగిందొ.

మామలకు మాడు, తా
మాచంద మాడు.

మాడు మాడుకు ముది
మా చందమామ!

పల్లా దుర్గయ్య

అంజలి

ఉ. శ్రీ లలనామణిఁ గలిసి ప్రీతిగఁ గావురమిద్దుఁగాత పు
మేలు తెయంగు కారదకు; నెయ్యెడఁ గంచిన దేశభాషలన్
మేలని కీరతిన్ గనుచు మేదిని భాసిలు కన్నతల్లి మా
పాలిటి కల్పవల్లి సుతపాళి నివాళులఁచేలి యేయతఁ,

ఏ. కారివాహనరాజచంద్రులయేల్పడి

నిగ్గు దేరినవంటనేల యిచ్చి:

చాళుక్యభూషింద్రసమదసామజదాన

చారలఁ దడిసినధరజి యిచ్చి:

కాకతీయనృపాలఖద్గధారల శత్రు

వంకముల్ విరిసినవసుధ యిచ్చి:

విద్యానగరరాజవీరులకౌర్యోష్ణ

రిప్తవసుల్ వొలిసిన పృథివియిచ్చి:

గీ. సంస్కృతాంధ్రకపింద్రులనరసకావ్య

వాహినులచేవ గొన్నట్టివసుధ యిచ్చి:

నరకకటుబంతరాళవిశ్రాంత మైన

సునతెలింగరామమహిమ సామాన్య మౌనె ?

చ. పరిణతచిత్తమున్ గలిగి, పాపము లేనికృపారసంబునన్
బరగి, యమాయకత్వగుణపాపను రై, పొరుగింటివారిమే
లరయుచు, నాత్మలో సుఖియప్పయె పెన్నిధిగాఁ దలంచున
చ్చరితుల నీనుపుట్రుల విశాంశృణాయతిఁ డ్రోవు మమ్మరో !

ఉ. రాజున కైనఁగాని కవిరాజునకున్ బుధరాజుకున్ పరి
ద్రాజకరాజుకున్ జననిపాదసమర్చన పూర్వజస్మవి
ద్రాజదనేకపుణ్యపరిపాకముచే లభియించుఁ గాదె ! త
త్పూజ లొనర్చి సర్వజనపూజ్యుడ వై విలసిల్లు మాంఁడుదా !

చ. కవికులకోకిలారి సహకారము రేక కడిందిఁ గుంది మా
భవసహకారమున్ గని కృతార్థతఁ గావ్యకుహారురంబులన్
తెవిచవిఁ గూర్చుచుండ బుధశేఖరులార తెయింగుళారదన్
దదిలి భజింపుఁ డయ్య ! ప్రమదంబునఁ గావ్యనుచుప్రజాంజలిన్.

చా. నిష్టాత్పత్వము శబ్దరంత్రమున నిర్దిద్రప్రభావాతిరో
చిష్టుత్వంబును గావ్యమార్గమున నిస్సీమంబుగఁ గన్నద్రా
శిష్టుల్ పండితనత్కవుల్ గల సభాక్షేత్రంబులన్ గూర్చి వ
ర్తిష్టుల్ సోదరులార ! మీరు దృఢభక్తిన్ గొల్వఁడి ! కారదన్.

క. ఒకజాతి కొక్కనాయక,
యొకహృదయం, బొక్కపూన్ని, యొకవిద్యయే నీ
యకలంకకృపాదృష్టిని
సకలాశాయశముఁ గూర్చి సాఁకుము తల్లీ !

* కప్పగంతుల

మ. జయముల్ గూర్చుచుఁ దెల్లతల్లికి; మహోత్సాహముతో సోదరుల్
క్రియ లెల్లన్ సమహర్షుచున్; సుకవిరాష్కీర్తుల్ విగ్రహములన్
“జయశై” యంచు నుతించుచున్ నిలుపుఁడి! సౌమ్యసంపన్నులై
ప్రియ మొప్పొంగ గాంధ్రభావితీ సర్వింపకా బ్రహ్మానందజిహ్వ.

క. రాజోత్తములకు, సత్కవి
రాజోత్తములకును, విజయరాజవరులకున్
ప్రణామముననీధావతి
పూజకులకు నెల్ల నిండు పూజానుమమున్.

గీ. అరవీందురాచకముగ సరసి మమ్ము
నాంధ్రసంస్కృతి జగమున నలముకొనుచు
మహితసంస్కృతులన్ చలహానికంబు
గాఁగ వెఱిగెడు పులు గనుము తల్లి !

కప్పగంతుల లక్ష్మణరావు

సృష్టి

ఇది మహాంబుధి; ఇందులోపల
ఉపయమయ్యే; ఉత్పిక్తలకి
మొదలెయింగము; తుదియెఱుంగము
యెన్ని యుల్లోలందులో
ఇక ముందుబుట్టే
పెట్టి కల్లోలందులో ?

ఈ మహాత్ముల నెవడు లెక్కిడు
ఈ మహాంబుధి నెవ్వడీదును
యే మహాత్ముడెఱుగ గలడిం
దే తుఘానులు బుట్టునో
మిన్నొటయదొంగీ
యేమిడిని పడగొట్టునో ?

ఏ సురాసుర తీయనంత మ
హా నముద్రము నానపెంపున
యే సరణి చుఱియింతురో యిం
దేమి యమృతము బుట్టునో
ప్రళయంకరంబగు
నెట్టిగరళం బుట్టునో ?

ఇందు శుక్తిక లెన్నియున్నవో
 ఇందు శైలము లెన్నియున్నవో
 ఎంచుద్రులు లిదిగ్రహింపగ
 ఎంత యత్నము జేసిరో
 ఫలమొందికుండా
 ఎన్ని మేనుచి చాసిరో ?

ఎన్ని జంతువు లిందు బుట్టెనో
 యెన్ని జీవులు లిందుగిట్టెనో
 యెన్నితడవలు; ఎన్నివడవలు
 ఈ మహాంబుధి మునిగెనో
 ఇంక ముందుముందూ
 ఎన్ని ముగ్ధుగ నున్నారో?

గార్లపాటి రాఘవరెడ్డి

సంక్రాంతి

చిరుతల కనువుగ చినుచు చొక్కుచు
పాటలు పాడుచు పరుగులు పెడుతూ
వాసరివచ్చి చెంగున చ్రాలాడూ
పేసము చూడా పేగము రారండి !

భిపునేత్ర విగతానల జ్వాలలు లా
ప్రసారాహి ముఖగత విహ్వలలా
భగభగ మందే భోగిమంటలిది
ఋభముల గూర్చగ గొయతము రారండి !

ప్రతిభలు పన్నిన దౌడ్డవ్యాహంలా
పండుగ కన్నియ వపుర్ల తథిలా
వన్నెల పంపుల రంగవల్లులివి
కన్నుల పండుపు నందగ రారండి !

వ్యాహములోపలి వీరశ్రేణులులా
కృరులలోపరి ఆక్షరపంక్తులులా
బారుబిడిర్చిన గొబ్బి చేపల్లవి
ధర్తిలో కొయతము బిరబిర రారండి !

పంటలొండొంటి పల్కరించు కో
పెంటనంటి నడయాడునట్లుగా
పరువముగూర్చే 'పొలవెల్లి' యిది
మురిపెముదీరా చూతము రారండి !

చిరునవ్వు పొలముగలన్ చొరలాడ
 సునుసిగ్గు కనుదోయి చోబూచులాడ
 కన్నెపడతులా పెన్నుజీదిశార్
 పున్నెము చచ్చమా దీనింపుము రానిది.

శా ర ద

ఆంధ్ర శారదసీమ అక్షరాంజలి
 అందుకో ఆదుకో రావమ్మ మాయమ్మ !
 తరతరార్ మాయింటి రాండపించితి నంట
 తలపు తరగంపెల్లి తళుకు పెలుపిలల్లి !
 తెలుగు నేలందైన తేనె మాగాజి నీ
 చీలుగా తేటగా చీర్చి దిద్దినల్లి !
 పదకూడా మిదితికి ముఠరగాన పజుతులా
 మువముతో ముద్దుగా చదువ నేర్పినల్లి !
 ప్రబంధ సుందరీ ససబంధుర భంగిమలా
 ప్రభులతో ప్రబలిగా ప్రబోధించిన తల్లి !
 సచిత్రతా యుపలీ భావాభిసయ గమయ
 శిష్యులూ వీలలన్ హాపించిన తల్లి !
 ప్రణయ రాగములోన ప్రణవ నాదమునింపి
 ప్రవిమలయోగ నియతి ప్రసాదించెడి తల్లి !

॥ఆంధ్ర॥

పిల్లలమ్మటి హనుమంతరావు

అడుగుజాడలు

కొంచి కొంచిన కనులు

కనుమేర దాటంగ

కనుపాపలను తెప్ప

కదిలించి చేసింది.

కలయగానివిగాధలూ

చెలియరో

కాలస్మృతి గర్భనే.

లోకా హింసల్లో

లోంగి రాగిపోయి

అలోకనముకైన

అరాటపడ తుదికి

అదియు కరువైపోయేనే

సఖియరో

అర్థి నేరికి దెల్పనే :

సిగలొ పూవెడి తేనే

సిరులొల్కు చూపుల్ల

నాకంట బడకున్న

నిలువవే కా లొకట

అడుగుజాడలె మిగిలెనే

నరాణి!

అడవిబ్రతుకై పోయేనే,

అడ్లూరి అయోధ్యరామయ్య

పు వ్వా!

వాసంతవీధుల్లో వయ్యార మొలికించి

పైరగాలుల్లోన పారవశ్యముజేసి

వడగాడ్పులకు నీవు వాడిపోయావా ?

పువ్వా ! వాడిపోయావా ?

సూర్యుడే దండెత్తి చుట్టివేసేవేళ

అకాశమందుండి అగ్ని గురియుచునుండ

మందుచెండల కీపు మాడిపోయావా ?

పువ్వా ! మాడిపోయావా ?

కాశరాత్రుల్లోన కాటుప్రబ్బులక్రింద

ఉటుము మెరుచులమధ్య ఉక్కిరిబిక్కిరై

ప్రళయవర్షానికే రాలిపోయావా ?

పువ్వా ! రాలిపోయావా ?

ప్రీతిమాలికవయ్య నాతిచేతులగుండ

నాథుమెడలో వెలసి నాట్యాలు తెగజేసి

నవ్యజంటలమధ్య నలిగిపోయావా

పువ్వా ! నలిగిపోయావా ?

బలివెట్టగా నిన్ను బలవంతముగ కోసి

స్వార్థమానవులంత స్వామిపూజలు సేయ

దేహమే యర్పించి ధన్యవయావా

పువ్వా ! ధన్యవయావా ?

శవముమెడలో నీవు శిశువుచేతిలో నీవు
 పడుపుతలలో నీవు వరునిహృదిపై నీవు
 పరుల కష్టసుఖాలు పంచుకొన్నవా ?
 పువ్వా ! పంచుకొన్నవా ?

చందమామ

ఎన్నాళ్ల కొచ్చావు ఓ చందమామా
 ఎక్కడా దాగావు నా చిన్నిమామా !
 చీకట్లు వినుజూచి సిగ్గుజెందాయి
 చక్ర వాకాలన్ని చెలరేగినాయి.
 నల్ల కలువలపూలు కళ్ళార వికసించె
 మల్లె 'రాతిరి రాణి' పరిమళం ప్రసరించె
 అద్దంలో మా చిట్టి ఆడుకొను నీతో
 ముద్దుగా వల్కును ముచ్చట్లు నీతో
 నీ ఇల్లు వాకిలీ ఎక్కడున్నాదీ
 నీ తల్లిదండ్రెవరు చెప్పవే మామా ?
 పిల్ల తల్లులు నిన్ను పిల్చినా ఎప్పుడూ
 పారిపోతుంటావు నా దొంగమామా !!

మూటపురి వెంకటేశ్వరరావు

గౌ. రి

పున్నెములందు సద్రచనబొందిన యీ పరమ వ్రతంబులో
బిన్నిన కంకణమ్ము కర పంకజమందలరార భక్తి సం
పన్నత నారితేరిన యుమాసమలన్ పదమంటి మ్రొక్క న
య్యన్నులమిన్న లాడెడు ప్రియంబులు చెల్లియ నిన్నునోముతన్.

ఎవ్వరు నేర్పిరే చెలియ యీ గతి వాయనమిచ్చి పల్కనీ
నవ్విన నవ్వులో తెనుగు నాటి మనోహరకీర్తి వల్లకల్
పువ్వులు పూచెనమ్మ నరపుంగవుడౌ పతి నెమ్మనంబులో
గ్రువ్విన భావముల్ వెలికి గూర్చినవే నునుసిగ్గు దొంతరల్;

కొసల మరల్చివేసినది క్రొమ్ముడి నూతన ధూప సౌరభ
ప్రసర సువాసితమ్మునయి వ్రాలెను వెన్నుననంటి దీర్ఘమై
ప్రసవచయమ్మునందు పరిభాగమునందెటు నిల్పితమ్మ! యీ
పన విదులించుకొన్న పతిభాగ్యము నేమవి ప్రస్తుతించెదన్.

ఆచారమ్ము లలంకృతమ్ములు; స్తుతివ్యాపారముల్ నేటివా
ప్రాచీనంబులు నిండికొన్నవి నమారబ్బ వ్రతంబందు నో
హో చైతన్య కళాస్వరూపిణి! త్రిలింగోర్వీ సుమారామముల్
బూచెన్గా మధురాననేందు మధు సంపూర్ణ ప్రవాహంబునన్.

సోమరాజు ఇందుమతీదేవి

హి తో క్తి

పువ్వులపైని నిప్పులను బోయుటకేనియు. మల్లెతీవకుఁ
గ్రొవ్విిన కాటుదున్న జతగూర్చుటకేనియు గున్నమావులన్
మవ్వము చూలిపో సెగల మాడ్చుటకేనియు సాహసించి యీ
పువ్వులతోటనే నటుకఁబూనిరి కొందఱు మూఢ మానవుల్.

ఒక సీతమ్మను దాకు పాపము జటాయుక్రోధమై, వానర
ప్రకరంబై హనుమన్నిదాఘ దహనజ్వాలాశియై, రాము సా
యకమై కూల్చె సమూలఘాతముగ దేవరాతిఁ బొలస్తునే
దొకటి రెండునుగావు స్త్రీలకగు నాయుర్మానభంగ క్రియల్.

పాలబుగ్గల శిశువ్రాతంబు మంటల
బడి 'చుంయి' మనికాలు నెడరుపాటు.

కాళ్ళపారాణి బుగ్గల కాటుకయు మాయ
నవదంపతులు కత్తి నటుకబడుట,

పూచిన తీవియదోలు ముత్తయిదువఁ
సిగబట్టి యీడ్చు దుండగులదాడి,

కాటికి కాల్పాచి కదలని ముదివగ్గు
మంట మూటగవైవ మడిసిచనుట,

యనెడి ఘోరాతిఘోర కృత్యంబులెల్ల
ప్రజల స్వాతంత్ర్యలాభ సంపదనెపాన
న్యాయమొల్లని మతమహోన్మాదచిత్తు
లేకఛాటిగ సలిపినవేగదయ్య !

నవఖాళీ రుధిరస్రవంతులకుఁ జింతన్ మ్రగ్గి, పంజాబు ఘో
ర విపత్తుఁ భరియింపలేక, వివిధప్రాంతోగ్ర సంఘర్షణల్
చెవులఁ జీములుగట్టి, దుండగులకాశ్మీరోగ్రధాటిఁ పరా
భవశంకఁ బడు భారతావనిఁ దలంపన్ గుండె నీరయ్యెడిన్.

ఎన్నోఘోరము లెన్నొకష్టములతో నీనాడు స్వాతంత్ర్య సం
పన్నందైనది భారతంబు; మరలన్ బ్రత్యగ్ర సిద్ధాంతముల్,
నన్నాహంబులు, భావభేదములు, స్వేచ్ఛావృత్తు, లుద్రేకముల్
పన్నాగంబులురేపి కాంతిసుఖముల్ భంజింపకోయి! నఖా!

నాగలితోడిదే జగమనం గృపినలైదు రైతుబిడ్డలున్
భోగములెట్టివో! మధురభోజనమెట్టిదో! కానకున్న యా
త్యాగులు కార్మికుల్ చెడుగుదారులబట్టి నశించిపోవ నే
వో! గునిపూడిజంగముల యూహలుపన్నకుమోయి! మిత్రమా!

కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి

తెనుగు తల్లి

సీ. పరిపూర్ణ పావనాంభ స్తరంగోద్వేగ
 గౌతమీ గంభీర గమనమునకు;
 ఆలంపురీ నందనారామ విభ్రాజి
 మల్లోబిఫలరాజ మధురరుచికి;
 ఆంధ్రీ కుమారీ సమాయుక్త పరిపూత
 తుంగా పయస్సు హృద్య మునకు ;
 ఖండశర్కర, జాతి, ఖర్జూర, గోక్షీర,
 ద్రాక్షదియుత రామరస మునకును;
 అమృత నిష్యందివల్ల కీహ్లాదమునకు;
 రాగిణీ దివ్యసమ్మోహ రాగమునకు ;
 తేనెతేబల నవకంపు సోనలకును ;
 సాటియగును మాతెనుగు భాషామతల్లి.

మిత్రుడా!

కొండవీటిని చోటలమరిచి
 దండివీరులు తాండవింపగ
 చండవీర్యము నిండియుండిన
 తెనుగుభూమిది మిత్రుడా!

శాయనార్యుని సాకిపెంచిన
 ధీయుతుండగు తిమ్మరుసుపును
 బాయకుండగ ప్రబలజేసిన
 తెనుగుభూమిది మిత్రుడా!

నవరసమ్ముల నాదమొప్పగ
చెవులుసోకగ కవనమల్లిన
కవులుముగ్గురు కల్గియుండిన
తెనుగుభూమిది మిత్రుడా !

వేమనార్యు వివేకమహిమను
సోమనాథుని సూక్తియుక్తిని
రామలింగని చమ్యచరితసు
గన్నభూమిది మిత్రుడా !

దత్తమండలి దైర్యవటిమయు
సుత్తరాండ్రుల యుచితచర్యలు
సుత్తమంబుగ నొప్పియుండెడు
తెనుగుభూమిది మిత్రుడా !

ఆయుధంబుల ఛాయబెరిగిన
కాయబలమున గడలుగెలిచిన
వేయివిధముల పేరుబొందిన
యాండ్రయోధుల బొగడుమా !

తేటమాటల తేనెలొలకుచు
పాటవంబున బరుషమొప్పుచు
సాటివానల సీటుమీరెడు
నాండ్రభాషను బొగడుమా.

సురవరము ప్రతాపరెడ్డి

తె ను గు తో ట

తెలుగు తోటలలోన - తెలుగు వన్నెలు లేవు

శోభనిచ్చే దెన్నుదో ?

తోటంత

సొగసు గులికే దెన్నుదో ?

అల్లు పందిరిలోన - ఆటలాడెడు తీవె

వడగ లెత్తే దెన్నుదో ?

తోటంత

పైకి ద్రాకే దెన్నుదో ?

అంచాలు జిలుకుచు - అపమరుగున జేరి

మొగ్గ తొడిగే దెన్నుదో ?

తోటంత

సిగ్గు జిలుకే దెన్నుదో ?

వనరు తీవెలలోన - వసిడి పిందెలువడి

వండ్లు వందే దెన్నుదో ?

తోటంత

వరువు కొచ్చే దెన్నుదో ?

గాలి తాకుడులకు - కదలి ఉయ్యలబాగి

జోల బాడే దెన్నుదో ?

తోటంత

సొంపు లొలికే దెన్నుదో ?

భూషభూషణ దివిగి - పూరి ముపురుగు త్రాచి

తెచ్చెదెచ్చే చెన్నదో

తేలులు

తేనె గూర్చే చెన్నదో ?

రేమాడు కొమ్మతో - రేర యిగురెటు దివి

కంట మెత్తే చెన్నదో ?

తోయిలర్

గాన మొనగే చెన్నదో ?

దానించి చెన్నము - వర్ణమురుపును బిల్వ

కోక గట్టే చెన్నదో ?

చూనికర్

గూడి ఎగిరే చెన్నదో ?

కొరిచాని అడుసుంటు - తోడికాపరివాడు

పాదు త్రచ్చే చెన్నదో ?

ఎరువులు

పొరబట్టే చెన్నదో ?

చెన్నగు తోయిలలోన - తెలుగు చెన్నెలు లేవు

రేణ మొచ్చే చెన్నదో ?

తోటంత

లిగదారే చెన్నదో ?

సిరిప్రగడ రాధాకృష్ణరావు

ఆంధ్రభారతి

సే. విద్వాంసుడు చాగ్గురిమంత్రిము జరించి
 నిన్ను ప్రతిష్ఠించె నిమిరచేరి
 పరానందబాట నవ్వపాద్యములిచ్చి
 తిక్కన కవివంతు దీర్చుకొనియె
 పరాభిషేకధాగ్యముఁ దొందగల్గితి
 కవిసార్వభౌము సాంగత్యగరిమ
 వగు సలంక్రియల దిగ్దంతి యావముదన్ప
 అపహనులెల్ల చూపాడులొసగు

గీ. సవ్యసాహిర్యకపు లర్చనలనుదన్ప
 రోకిలలు మంత్రిప్రభుషుముల్ గురిముడుంచ
 సాటి రాష్ట్రాలు మంగళాక్షరలజ్జ
 నురు భాషావహుది యుంజిలి భుజింపః

సుభలవెదజలు టిష్టప్రమాదకలప
 శ్రుతులు వెలయించు వీణావిశదహస్త
 సుమములను విచిత్తెట్లు మంజుల లతాంగి
 ఆంధ్రభారతి! సమము విన్నాశ్రయించు.

పుచ్చపూచు రామదాసాచార్యులు

ఎంమలకో

నందన పీఠికలందు
చందన వాయుపులందు
నందించును; నవసౌరభ
చుందించును; ఎవ్వరికో?
ఎవ్వరికో? ఎందులకో?
ఎందులకో నా హృదయం?

వెన్నెల క్రొన్నెల యగుచు
చిన్నని కిన్నెర యగుచు
చిరికించును సుధానిధిని;
పలికించును నభో ఘనిని;
ఎవ్వరికై? ఎందులకై?
ఎందులకో నా హృదయం?

భ్రమరీ వ్యాధూత సుమిత
రమణీయ నికుంజ గోధ
గమనించుచు గమనించుచు
గమకించును విషాద గీతి;
ప్రవహించును బాష్పరీతి;
ఏ యెడకో? ఏ కడకో?
ఎందులకో నా హృదయం?

ఏ తరుణీ దరహాసం
ఈ సుమనస్సు వివాసం
ఒరికిన వలపులతోనే
సునివ్విన ఆమాల నేల
రుస రుస లాడించు ?

మధుర పథము

కన్నులమోడ్చి కమ్మని కంఠమెల్ల
పందరోహకరం వివాసంభ గగన
మానములలోన మోహన గానములను
అల్లసించురమ్మ. నాయందు నీవో
ఏనో నీయందు లేనట్లు ఏకరిలి.

ఏమి రవమాచరించిరినో మనోహ
రాంగి ! భవనీయ కంపరిష్టంగమునః
మారిపోవుదు, నను నేనె మరచి నీదు
లలిత పరివాది నీ సుభాషం తరంగ
ములులలోని తుషారచుండరులలోన
చేలిపోవుచు తన్మయ తపములకు.

నాదాదంతట నీ కపోలాపైస
మధులొలికెడి చిరునవ్వు మొగ్గనగుచుః
రాండవింతును నీ యురస్థలమునందు
రావి వెదజల్లు విరజాజి దండనగుచుః

మాత్మసంపుల్ల మన్మనోంబుజదళాన్త
రమల నానందమధుర మరందమీవు
మాధురీభావ సురభి సంపదపు నీవు;
స్వాంతమేనీవు జీవిత స్వాదుసరసి
కలసుధాపూర మీవు నానానమివు.

నీదు కడగంటిచూపు వెన్నెలలతోడ
ఈయమేయప్రసన్న విహాయసంపు
సరళ వీధులలో మనశ్చంద్రు డిటులె
పెరిగిపోనిమ్ము చిన్మూర్త కరణినింక
రథమునడిపించు అక్షర పథములందు.

స్వప్న సుందరి

కాటుకనీలిరేకల నిగరపుక్కొల్లను చూపుతోడ స
య్యాటలనాడు రేనగవుటందపుమోకల నేలనాహూదిక
మీటెదు చిన్నికిన్నెరను మీటినరీతి మనోహరీ ? ఎదో
దాటిననాటి స్వాప్నిక కథాగతులకా బలికింపబోకుమా !

కన్నులుమూసిలోనగనగా కనుపించు స్మృతించు నీదు దీ
వ్యన్నవమూర్తి నాహృదయ పద్మమునకా వరపద్మయై, రసా
భ్యున్నత భావదోలికల నూగుచునూగుచు దేలిపోవ, నా
కన్నులు విచ్చునొచ్చు తమకంబున అశ్రులురాలుజాలుగా.

హరిపుమేరదోచియును తోచనిఅనుచలగ్రమంచు, మం
దారపుతోటవాకిట సదా ప్రవహించు యురీమృదూగ్ని మా
లారివమేళితస్వర కరస్థవి నోద విసంచివై, లయ
స్ఫారమనోజ్జగీతకలు పాడెదవే ఎదవేగిపోవగళ.

ఆడెదవొక్కసారి నభిమందున జక్కదనాలచుక్కవై
పాడెదవేదియో హృదయభారముడిగ్గ అమర్త్యకన్యలక
గూడిచరింతునందనము కోనలబూవుల సోనలందు చూ
గాడుచు నింపుకొందువు మనంబునమోద నిలింపనంచుచు

తొలిరేపెన్నెల పాలకోనెరుస ఘ
ద్దుల్మీర నీ వేనునుక
జలకంబాదిననాటిమై పులక లిం
కనదోచు క్రొంగ్రొత్తిలై.

తొలగంబోవచు ఆరమాప్రతిమ క
న్దోయిన్ దిగన్జారు కా
ల్వలలోనన్ బ్రతిబింబితంబు నగుచుక
లాలించెడిన్ దెందమున్.

కలయైపోయిననాటి జీవితసుధా
కాంక్షె ప్రపంచంబు నిం
దలి యంధాల గులాబిపూబొదలు, మం
దానంద వాయూక్మకల్,

నల్లపుంగవి పసంచు సంజలును. లీ
లాపేను సంతాపముల్
తలపోయక ఒకచిత్ర చిత్రితములై
తాకున్ మనోదృష్టికిన్.

వినవచ్చుకొ మృదురీతి నిర్దిరపనీ
విద్యాధరీ కిన్నరా
క్విణసంబుల్. కనవచ్చు త్రుళ్ళివడు గం
గారంగహర్మి ప్రభే
లన హేలానవదోలక గదలు చం
ద్రస్మేరి మందారముల్
కనులకొ మూసిగతాను భూతుల నమీ
ఉల్ సేయనొక్కొక్కచో.

కొటుకచీకటిం బొగలు
గ్రక్కుఁను నామన పంక్తులందు నీ
వేటికి దూరినావు - తపి
యింతువు - తీరని విప్రయోగ దుః
ఖాటవులందు గ్రుందు హృద
యంబువలెకొ - శమియింపమేని ఆ
రాటమునాదు దాష్ట్యురు
లకొ జలకంబులు ఆడిపోగదే.

సిరిప్రగడ భార్గవరావు

నీ రా క

నీపురావాలన్న మమతే
నీపువస్తావన్న మురుపై
బ్రతుకు కిన్నెరభావ మూర్చన
లొలికి పోయినదీ.

నీపువస్తావన్న మురుపుని
నీవెవరవో పోల్చుకుంటూ
జీవతూలిక తీవవెన్నెల
సొంపు లొంపినదీ.

నీపురావాలన్న వలపే
తలపుతేనియ భరముమోస్తూ
విరహగేయ దివప్రసూనా
వకుల నల్లినదీ.

నీవెవచ్చేవన్న మురుపుని
బ్రతుకుతమ్మినియాసముత్తైము
లొలికి విటపున నుటకుతూ ఏ
రిల్లి పోయినదీ.

ఊరికావలి మావి తోపున
దారిగాచిన పిల్లకోయిల
నిన్ను పోల్చుకు “మేయకొ”మ్మని
యీల చేసినదీ:

పీడి పందిట కన్నె చుక్కయ
“చచ్చెలే!
వంటలు వందె రె!”మ్మని చిరపిపాటున
కన్ను గిలికినదీ:

నందడిలో సంపడిగ యెవరు
మాడుచూ పాడుచు ముగ్ధ —
ప్రణయి సూరార్చుచూ మోవిని
అంటిపోయినదీ

... ..

రాకలో రంగిలిన నే నీ
రాకలోనే మైచురుస్తే
సేకరించిన సొంపు వంపద
నీ కొనర్చే దెవ్వలో !!

జమ్మలమడక సూర్య ప్రకాశరావు

మాయ

ఇదియేమొ యెవరైన నెరుగంగజేయరా ?

ఇటులున్న నా బాధ నెటులైన దాపరా ?

దీని నీడలు నిండు దిశదిశాంతములందు
అన్ని యెల్లబుడటి యంతటన్ బ్రసరించు;
ఆ నీడ భాయలన్ విశ్వమంతయుగూడ
ఒకరీతి మదితోచు నొకరీతి కనుపించు ||ఇది||

దానన్నవాటిని అద్దికాదని చెప్ప
కాదన్నవాటిని కనుపింపజేయును;
ఒకసారి నొకదాని నొకరీతి జూపించు
మరుసారి దానినే మార్చి జూపించును ||ఇది||

కనుల గ్రమ్మినవేమొ కారుచీకటులల్ల
కనుపింపదేమియు, కనలేను నిజమును;
ఏమున్నదీ వెనుక నేమున్నదోయీ ?
తెలియజాలక నేను విలపించుచుంటి.

ఇదియేమొ యెవరైన నెరుగంగజేయరా ?

ఇటులున్న నా బాధ నెటులైన దాపరా ?

సన్నిధానం శ్రీధరశర్మ

ఆ యా ది

ఆయాది నాకిప్పుడు హాలాహాలంబయ్యె
లోకమే చీకటిలో లోపించె నాకు
శోకమే నలుదిశల శ్రుతియించెనాకు!

నన్ను నే చూసుకొని నిన్నే తలచుకొని
నిన్ను చూసినచాలు అన్నీ మరచిపోయి
నిన్ను నాచేపుంటె చాపులేదోనుచుంది ||అ||

రసవాహినులుపారు గుసగుసల యాది
కొనరి కొనరీ నవ్వు విసరు పువ్వుల యాది
రాగనిభృతమైన త్యాగాల యాది ||అ||

బాల్కపు జాలులో పోయ్యుకోలేనట్టి
కన్నోన లంచూరు కమ్మనీ మధువులు
కాలాహి విషయమునే కరగించు యాది ||అ||

మల్లెపందిరిక్రింద నీవల్లి వేసిన ప్రేమ
పిల్లకాల్వల తెలన నే కొల్లగొట్టిన ప్రేమ
చేవాలయంబులో దీక్షబూనిన యాది ||అ||

అద్దములో మన ప్రతిమ లాడుకొను యాది
నిద్దురోయినగాని వద్దన్నగాని
ముద్దుతొలికిన ప్రేమ యుద్ధాల యాది ||అ||

ఆయాది నాకిప్పుడు హాలాహాలంబయ్యె
లోకమే చీకటిలో లోపించె నాకు
శోకమే నలుదిశల శ్రుతియించెనాకు!

బూర్గుల రంగనాథరావు

భానురథము

ఉదయంబిందుచు భాస్కరా ! కరసహస్రోన్వేషముప్పొంగ నీ
 సదయాకారము గాంచు వేడ్క సరసీజాతంబులు॥ మానవుల్
 నడుచుం బర్వతముల్ నభంబు ధివియు॥ నానా మహాజీవులు॥
 పడుదుంజూపుల జూచుచుండ్రు, ప్రభురాక॥ వేచు సభ్యుల్ దిరె॥.

కాయదు మాయయంచు బుడగబృతనాండెను సాలె చంపతు
 మూలములేని హాకసపుమ్రోలల మగ్గమువైచి చిద్రహ
 కాలపు లెల్లలాను కడకమ్ములు లేకయనేయనేయమే
 మోరిని దానిగొర్చికొన నొప్పును సూర్యుడు మూరబడ్డయై!

ముసలి యెద్దునులేపి పెనపాగ నవరించి
 కట్టుపై చేయిడి కప్పకుండు ;

పెంటితో ప్రియమాడి పిల్లలముద్రాడి
 మేతల కరుగంగ పోతుపక్షి ;

‘ఇంతయే ప్రాప్తితోరీ నాటి’ కంచును
 తడదిడి పరువెత్తు తస్కరుండు ;

ఉద్యంత మంత్రంబు సుచ్చరించుచు
 సర్వ మర్పింప నిచ్చిన యాహితాగ్ని ;

ప్రియుని కొగిరివిడలేక విడియవడుచు
 నత్తవారింబ మెలగెడి క్రొత్తవడుచు

ఆలకింతుడు చెవియొగ్గ యలతియలఁ
బంధురధ్వానమునవచ్చు భానురథము.

స్వామి ! పల్వరు విష్యపర్గముల కాచార్యుండవై నీవు భం
దో ఓమాంసయ నల్పుచుందువటగా ఓంకారముల్ నల్పి వా
రే మోవించు భరింతు విద్యలను నేటి ప్రాక్త నాచారముల్
సామర్థ్యంబులునున్న, చాతషములై శాస్త్రంబులుకా తెల్లడికా॥

ఆముదమా ఖరీదు; చమురా చమురాయెను; సీమసూనియల్
భామల ప్రొయ్యిమంటలకు వత్తెడునంటయు లేవు, వహ్నిలుకా
దామును చప్పచల్లవడె దారుదరి ప్రతజెంచి, వైద్యుతం
ణామును పంతరోలవడె నక్కట దీవము లోపమయ్యెనే ।

లో వెలుగెన్నదో మనుజులొకవు టంచుల బుద్ధమయ్యె, పై
పైవెలుగైన చీకటుల బంధురతాండవ మడ్డగించునం
చీవర కూరడిల్ల గలయించెను గొంతెమ కోర్కెయై, మడు
ష్టావళి దాహారంబునను అంతరమందున గ్రుడ్డియొనఁటే :

మానవు డర్థనిర్మితిని మాన్పడజేయును విశ్వకర్మవికా
ఢీనుత సంపదకాగెలుచు దేవ పురోహితుగూడనైన శా
పానుగుడైనయట్లు కలియంతయు నేలకు పమ్ముపేసి తా
దీనత నాకటంబడునె, దీవముతైనను నోచుదొడోదో ?

అదుగో వార్ధపురీ కుటీరమున
 భవ్యంబైన లేజంబు; ఆ
 య్యది కార్చిచ్చునుకాదు,
 మందకొడి చంద్రాంకు ప్రభల్కావు, కా
 ల్యదుముట్టంజన,
 జ్ఞానతీక్షమగు నార్పంజూచునా దివ్యియన్
 పదిపేల్ హస్తములారునే
 హృదయ దివ్యస్నేహ దీపావళుల్?

నాకేకావలె, నేనయేలుదను పంతంబుల్
 వృథాలాపముల్;
 నాకింతైననుజాచు,
 నామిగులులో నా సోదరా నీవునున్
 స్వీకారంబులు నల్పవయ్య;
 ఘనమా డీవంబు స్వార్థంబుకై
 ఘాతకల్పాణములొక్కచేత నగునే
 పొందెన మేల్కావూకో?

ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం

పిల్లలనుండి

పిల్లలమూ !

పిల్లలమండి—

పిల్లలమూ !

శలంపు నిచ్చెన

శలోటి తెచ్చి

ఎక్కెదమూ !—పై

కెక్కెదమూ !

ఆకాశంలో

చుకాము చేసి

చందమామతో

పంచెము చేసి

నవ్వెదమూ !

నవ్వించెదమూ !

—పిల్లలమండి, పిల్లలమూ !

తా రక్కలతో

తారంగం

మెరుగుబాలతో

చరుగుడు పంచెం

గడగడ పరుముతో

గుడుగుడు గుంచెం

తెప్పలమాటున

చాగుడుమూత

ఆదెదమూ ;

పీచించెదమూ !

—పిల్లలమండి, పిల్లలమూ !

ఇంద్రధనువుతో

పుంగిడిపూసి

మంచు ముత్తెముల

సంచుల నింపుడు

వానచేరులను

పట్టుక కిందికి

పాకెదమూ !

పాకించెదమూ !

—పిల్లలమండి, పిల్లలమూ !!

మా ప్రణయం !

పెరిగిపోయిన

పూసలపేరూ

చితికిపోయిన

గాజుల జోడూ

చినిగిపోయిన

చీరలకొంగూ

మా ప్రణయం రా

మా ప్రణయం !

... ...

చాడిపోయిన

పూపుల దండ

పొంగిపోయిన

పాల మీగడ

కన్నమాడిన

చల్లపేరుపూ

మా ప్రణయంరా

మా ప్రణయం !

... ...

ఆగిపోయిన

కట్టుకాలువ

నిలిచిపోయిన

మడుగులనీరు

ఆకులు రాలిన

తీగలతీరు

మా ప్రణయం రా

మా ప్రణయం !

... ..

వెలిగిపోయిన

వెచ్చనికొడలు

లేచిపోయిన

అవిరితెప్ప

మా ప్రణయం రా

మా ప్రణయం !!

ముల్లు

తన్నుతా మరచింది
దారియే తప్పింది;
నా చూపులో చూపు
నాటుటకు చూచింది;

ముల్లుపై అరికాలు
మోపింది మైమరచి
“అల్లామరీ” అంటు
మెల్లిగా అరిచింది;

అరికిడికినే జూడ
“హాయ్ అల్లా” అంటు
చెట్టుచాటున ఒదిగి
యిద్దై బురఖాగుంజి,

‘మెహంది’ రాచినకాలు
ముందునకు చాచింది;
ముల్లు తీసితినేను,
ముల్లుగుచ్చె హసీన
... ..

కంటితో హృదయాన
కావరాకుండా!
తీసివేతామన్న
తీయరాకుండా !!

వేయి స్తంభాల గుడి

వేయేసి భావాలు

వెల్లువలై పార

వేయి కండ్లున్నట్లు

వెతికికొంచూ నేను

వేయి కాళ్లున్నట్లు

వేవేగ పరుగిడుచు

వేయి స్తంభాల గుడికినే

వెళ్ళి వచ్చితిని !

... ..

అనాటి నా స్థాన

మాతృలో దలపోయి,

శిల్ప సౌందర్యాలు

చిత్రితమలై నట్టి

ముద్దు బొమ్మలలోన

మూర్తీ భవించిన

అలర్ర ప్రళస్తి నా

కవగాహనం బియ్యె!

స్తంభములొ నిలిపిన

నీలి ఫలకములలోన

వెల్తురి : ★

అనాటి నా రూప

లావణ్యముల భాయ

ఆ నీలి మెరుగులో

తెలుగు వెలుగుల జాడ

అందులో నా నీడ

వెదకుకొను చుంటి !

పిచ్చినై నన్ను నే

మెచ్చుకొనుచుంటి !!

నేను పేర్చిన గోడ

నేను కట్టినమేడ

నేను పూసినపూత

నేను రాసినరాత

నేను తీర్చిన రేఖ

నేను చెక్కినబొమ్మ

మెరసి పోయిననాటి

నానాసటి గీతనే

కొలుచుకొని నన్నునే

వలచు కొనుచుంటి !!

వెల్తురి మాణిక్యరావు

సంక్రాంతి

చిగురు చెక్కిళ్ల ముంగురుల్చిక్కువడగ
మొల్లచిలు నవ్వుమోమున మొగ్గదొడుగ
అగరు తిలకంబు చొమ్మల నందగింప
చిలుక పల్కులు పలికెను చిన్నిచెల్లె,

“అన్న యెక్కడి కేగెదు ? నన్నజూడ
సకియ సంక్రాంతి వచ్చెడు సమయమయ్యె;
క్రాంత చొమ్మలు నీవిప్తు దెత్తువేని
ఇచ్చెను నీకు ముద్దుల నెన్నియైన”

... ..

బాల సంక్రాంతి తోడుత మేలమాడి
వత్సరంబయ్యె; నెచ్చెరి వచ్చునంట
‘ఎప్పుడో యెప్పుడో, యని యెదురు చూచు
ఈదు కన్నియలం గూడి చూడుకొనగ,

... ..

కుంకుమంబులు చల్లిగొల్చి ముద్దులువెట్టి
వగచాల పొగసును పరిహా సింప
వక్షిప్తాలిన భంగి వసుపు మ్రుగ్గులు దీర్చు
పుష్ప రాగంబుల పొలుపు మెర

రంగార దీర్చిన రంగవల్లిక గుంపు
 కన్నె తీగల వోలె వన్నెగుల్క-
 జడలోని మల్లెలు జారియుండిన చోటు
 ముత్యాల సొగసుతో ముచ్చటాడ
 చీర కుచ్చిళ్ళు పదముల చిందులాడ
 తెనుగు వాకిండ్ల దిరిగెడు తీగబోండ్లు
 నరన నల్లాపములు సేయు సమయమందు
 పుట్టి నింటికి వచ్చెను పువ్వలక్ష్మి.

కాళ్ళకడియాలు కరముల కంకడాలు
 మధుర మధుర స్వనంబుల మాటలాడ
 ఆంధ్ర గృహముల గారావు టాడుబిడ్డ
 వనిత సంక్రాంతి యల్లన వచ్చునపుడు.

గంప నెత్తినబెట్టి సొంపుగా జూచుచు
 జొన్న చేనున కేగు వన్నెలాడి
 కొడవలి చేబాని కులుకుచు గులుకుచు
 కాకె గడ్డిని గోయు కాపుకన్నె
 వసుపు చీరనుదాల్చి బంతి పూపులమాల
 లండంబుగా గ్రుచ్చు మంద రాంగి
 కమ్మ సంపగితోట చెమ్మ చెక్కలనాడు
 చిన్నారి పొన్నారి చెలుల గుంపు

ఎదురుగానేగి “ముద్దుల వదినె రావె
 మేన గోడండ్లు నినుజూడ మిరవతోడ
 పొంతకనుపండు వొనరించు పొగడ చెట్ల
 విరులు గ్రహించి తెచ్చెడు వేళయ్యె”

అనుచు నాహ్వన మొనరించు నవనరాన
 “ఎవరు బిల్చిరె చెల్లెల యెందు కింత
 సంబరముజూపు నంక్రాంతి సకియ” యనుచు
 తియ్య తీయగ బలికెడు తొయ్యలులును;

“ఎన్నిదిన ములకే తల్లి! నిన్నుజూడ
 కనులు వాచెను ర”మృంచు కౌగలించి
 మధుర ప్రేయవాక్యముల నాడుమాన పతులు;
 “తరుణ వతియైన మాచిల్క తల్లికిపుడు
 పసుపు గుంకుమలందెట్టి పంపవలయు”
 ననుచు వచ్చియించు నాప్తులు నప్తులరుచుండ

ఇట్లువెనకనె విలసిల్లు పుల్లెతోట
 విరియ బూచిన పూలతో వేడ్కసేయ
 దీరపాదుల కొక్కింత దూరమందు
 కొమ్మ చిక్కుడు పందిలి స్థూరుచుండి
 జారుజడ నల్లకొనుచున్న వారిజాక్షి
 లలిత సుకుమారహృదయాన మొలకలెత్తు

దేవులవల్లి.....*

తీయతలపుల మనకెట్లు తెలియు గాని
నాతి పెదవుల చిటునవ్వు నాట్యమాడు
పండుగకు దెచ్చుకొన్నట్టి బెండపూవు
వన్నెచీరను ధరియించి వచ్చువడతి,
నాగలిని దున్నుచుండిన నాథుకడకు
సద్దిగొను పోవునొక కాపు ముద్దులాడి,

నడుము కొద్దాణ మొక వింతకడిమి గూర్చు
నిలుపు టద్దంబు కెదురుగా నెలతయొర్తు
సగుమొగమ్మున కుంకుమ సద్దు కొనుచు
నోర చూపుల జూచు నోయ్యార మార !

వంగ తోటకు వలసట వనితయొర్తు
దోసరివల పండ్లను గోసి కొనుచు
యేల పాటలు దాడెడు యింపు జూచి
రసిక హృదయాలు పొందవర్జ రాజ్యమేలు.

వకుల మందసుగాచెడు బానిదొకడు
చింపకాయను గోయగా చెట్టునెక్క
కోదె లొకకొన్నిచెంటరా గోగణంబు
జలక మాడగనేగునుచెలుపు కడకు;

చిన్నిలేగల యెడల్ చప్పుచేపగ నాకు
చొక్కంపు బాపుల చక్కచనము

పచ్చని పచ్చిక పట్టులఁ బవళించు
 ప్రాయంపుబెద్దుల సోయగంబు
 రంకెలు వైచుచు రంపిల్లి పోరాడు
 కొమ్ముల కోడెల గ్రుమ్ములాట
 ఆకుల గుడిసెకు అతి సమీపంబున
 లీలగా విహరించు లేగసౌరు

అరసి తనకష్ట సుఖముల మరచిపోయి
 కందిచేనున నిట్లున్న కాపురాని
 కోరికల కొనలందు కోదెవయను
 ముద్దుపడుచు హృదయముర్ మోహ పెట్టు.

సగము నలిగిన పూపులు సిగనుగుల్కు
 రచిర కంకణ కింకిణీ రవముతోడ
 చల్లజేయుచు నుండెడు గొల్ల పడుచు,
 పిన్న తమ్ముడు తొట్లెలో ప్రీతితోడ
 అడుకొనుచుండ సయిదేండ్ల అక్కమొర్తు
 ఉయ్యెలను సూగు చుండెడు యొప్పుజూచి
 మంద హాసంబు జేసెడు మాతృదేవి,
 కమల కావాస యోగ్యమౌ కనులనుండి
 దివ్యవిజ్ఞాన లతకలు తీగెవార
 పురుష సూక్తము పఠియించు భూసురుండు,
 మకర లక్ష్మికి నె య్యంపు నకులుగారె?

అంస శయ్యను కొన్నాళ్లు అధివసించి
కన్నులారగ నొకమారు గాంచి నిన్ను
ప్రాణములు వీడవలచె మా బ్రహ్మచారి
ఎంత ధన్యవె చెల్లెలా యిండులందు!

పూల చెట్లు

చిన్ని బంగాట చేతుల చెంబునెత్తి
ప్రొద్దుపొడుపుతా జనుచెంచి పూలచెట్ల
కిట్లు నీర్వోసి శ్రమయించె దీపుకల్లి
ఎన్ని జన్మల బంధమో నొసగి పెంక!

చెట్లమీసనె యుండు నీచిస్త మెప్పుడు
పూలువాడక ఆకులు రాలకుండ
వసులు గోరగమొన్న నీ పరిగిరంట
శ్యామలాదేవి ఆలయ సముఖ మునకు!

తలిరు బిడ్డల గాంచిన తల్లికట్లు
ప్రాణములు లేచివచ్చును వారిరుఁ;
ముందు పిల్లలతల్లివై మురియు నపుడు
ఎంత ప్రేమించి పోషింతు వేమొవారి!

★ -----దేవుల వర్ణి

అన్నమును పెద్దెదంచును ఎప్పునిప్పు
 పిలిచె ఆకలి వేళయు తెలియ చయితి;
 పరహితంబున తన్ను దాచరచు ఓరయ
 చెన్నరో నీకుబెట్టిన విద్యయేమొ!

“ఏమొవచియించు చుంటివి యింతసేపు
 చాలునిక నీదుఃఖ్యలు చాల”ననుచు
 కింకిల నునవ్వ దానిన్ము గింజుచట
 గారెనను భ్రాంతి ఆచిల్క వ్రాదెనేమొ!

గేవులపల్లి రామానుజరావు

‘నేను’

పీయన్న ప్రతిచోట విర్రవీగుచు అవర
హిట్ల రొతాను నే - హిట్లరొతాను;
తలదన్ను వానికడ - తలవంచి ‘దయ’ అను-
గాంధీ నొతాను నే - గాంధీనొతాను.

మంది తప్పులనేరి - మనసు ఖాతా నింపి
వద్ది వడ్డీకట్టి - వల్లించుతాను
నాతప్పులను దాచ - నానారకారైవ
ధన్యసూత్రాలతో - దడికట్టుతాను !

హృదయావేదన

అవనిపై జరిగేటి
అవకతపకలు జూచి
ఎందుకో నా హృదిని
ఇన్ని ఆవేదనలు ?

తప్పు దిద్దగ లేను;
దారి జూపగలేను;
తప్పుజేసినవారి
దిండింపగలేను;

కష్టపడుచున్నాను

కాపాడగలేను;

అవనివై...

వరుల కష్టము జూచి

వగిరిపోవును గుండె

మాచుబొరడు జూచి

మండిపోవును బిడ్డ

పతిక మానపు జూచి

చితికిపోవును ముగ్గు

అవనివై ...

... ..

ఆవతవకలు నేను

నవరింపలేనపుడు,

‘వరులకష్టములోక

నని నోచు మనకి కనెడు

అన్యులను జూచైన

హాయిగా మనలేను!

అవనివై...

ప్రపంచం

గడియగడియకు మారుప్రపంచం
 గవ్వకునూ కొరగాని ప్రపంచం!
 పొరదోలపై బడెడు ప్రపంచం
 కొరగనే కొమ్మెక్కు ప్రపంచం
 వలదనగ మెడబడెడు ప్రపంచం
 వలచినచో వైదొలగు ప్రపంచం
 ఆసపెట్టి ఆడించు ప్రపంచం
 మోసపుచ్చి మురిపించు ప్రపంచం
 సమరాలరు 'సయ్యో'నెడి ప్రపంచం
 'శాంతిశాంతి'యని చాటు ప్రపంచం
 వక్కమార్గ వర్తనల ప్రపంచం
 సక్కమ బోధల నల్పు ప్రపంచం
 నీతిరహితమై నెగడు ప్రపంచం
 నీతినియసుముల నేర్పు ప్రపంచం
 వియ్యాలకు పేంచేయు ప్రపంచం
 కయ్యాలకు కాబుడువ్వు ప్రపంచం
 నిలుపుదోపిడుల నిత్యప్రపంచం
 చిబాక పలుకులను పలుకు ప్రపంచం
 దయాధర్మముల దండి ప్రపంచం
 తడిగుడ్డల మెడగోయు ప్రపంచం||గడియ||

ఆత్మహతం!

మానవుని హృదయంబు

మానవుని

మానపుడు

మానవుని

మాదిరిగ

మన్నించలేనంత మలినమైనది ||మా||

జాతియని

రీతియని

దేశమని

వేసమని

ఏనముగక్కే- వింత

దినగ మారినది — ||మా||

అధునిక

ఆర్కాట

మందణిగి

ఆవనియే,

ఆత్మహతమై, ఇనుల

అడవి యయినది — ||మా||

దీప్తావళి

అమవస చీకట్ల
 నానామనకంపి
 మిరుమిటు కొల్పేటి
 మెరుపుదీపాలు ...
 మేడమిద్దెలను
 విరిచి పక్కలకు
 వేయిరంగుల వెలు
 వింత దీపాలు....
 ఊరివెలుగులనున్న
 పూరిగుడివెలూరి
 లోనిచీకటివాస
 లేనిదీపాలు...
 దోచి దాచిన దెంత
 దుర్భాగ్యులకు జూప
 ధనపూజ చేయించు
 ధర్మ దీపాలు...
 'రక్కసుని చాపుచే
 రంజిల్లె నిగిమించు
 కోటివెలుగులచాటె
 నాటి దీపాలు;
 'రక్కసులు వారిగు
 రక్షమే లేనందు
 కోటిరీతుల దెప్పు
 నేటి దీపాలు !!

కాళోజి నారాయణరావు

ఓరుగల్లు కోట

కుక్కలు తింపుచిస్తరిగ గూలసి యోగ్గుల కోటగంటివే
ముక్కుల ప్రాణముండియును మూరికి పీసముగల్గ నాంధ్రుడా;
ఒక్కకరమ్ము పాలమున నుంచెడు 'నాబహుపాప' మంచునో!
చుక్కల చందమామ తలనూపడె తిరిగి ప్రళాపదుద్రుడై !!

అక్కినమాట చేయిటికి? 'తన్నిన వెన్నున చప్పుడామెని
పైక్కడనో' యటంచు వెనుకేనియు జూడని సోమరుల్ నృపుల్
దిక్కయి దీనికింత గతిదెచ్చిరి! కాకతి బెబ్బలుల్ రుషల్
గ్రక్కెడిచోట, గర్జిలెడి గడ్డపుమేకలు గూబమూకయన్ !!

నీళ్లుచేత ముట్టక' నందినేల బట్టి
కినిసిపడి యున్నదేటిచో తెనుగుబిడ్డ!
ఆంధ్ర సామ్రాజ్య మిచటికి నస్తమించె,
గోవులను వీకికొని తిను ఘోరకాల
మరుగు దెంచుట దలచి, బండగుచుగూరె! !
చెడిన ముఖముల నాకొట్టుబడిన యంగముల
నెగయరే వొయి హంసము? లటుగాక
శిల్పివృత్తిభలయుగయు గాల్చెప్ప గానో?
చావమోదు దుష్టులచేష్ట సాక్ష్యమిడనో?
ఆగెమాయాంధ్ర శిబ్బుల హంసలనిన
బండలై, పాద వీరువేర్పరచి చూపు!

అంద్ర సన్స్కృతి నిల్వబద్దమ్ములిడిచూపు
 మోముగన్నడ జేయు ముద్దులిలలు;
 దివిముద్దెసీ కాకతీయ సత్కీర్తి నా
 వనరు ఇంద్ర సభాది తాండవములు;
 కాకతి సామ్రాజ్య కాంత కొద్దాణమై
 కామరారు నోర్గల్లు కోటగోడ;
 తిలదాల్చి చగిన చాంధ్రుల శిల్పమనిరాతి
 వంచి చచ్చిన పూలు చెలుపు నొకట;

నాటిరాసు పాదరజః కరుణపు శక్తి
 నిజమరయ శిల్పిచేతిలో నిడియెనేయె !
 బిడుగు బండలు రాము రంభలను మించు
 నప్పరసలయి యిచట నాట్యమొనర్తు !

కలకలలాడు లేనగు మొగమ్ముల జీవములొల్క నాట్యముల్
 నలేపెడి శిల్పకామినులు జాల్వరుసిగ్గుల నిగ్గులొల్కున
 వ్యయనగు చెంతకాలమిటు పొయ్యిరిదెంతయు వింత ! యిట్లుపీ
 రలగిలి గింతవెట్టిన కర్మములశిల్పి, యదెంత చిల్పియో !

కాకతీయాది నృపులు, స్వర్గమును మించు
 దానినీ భూమినుష్ట రక్తాల గడిగి,
 కుమత శాత్రవచేహేంధవముల మనిని
 కావిరిగ దిద్దియంగ రక్షనిడిరపుడు !

★ వానమామలై

ఓ యేకశిలా నగరమ !

నీయాపూర్వోన్నతిని గణించిన యెడలన్

మాయెడద నిలుపు నన్నీ

రేయగు ; నిదికాలవైవరీత్యము గాదే ?

దుక్కి బక్కు

సొడసొడపేడి నెత్తురులు చుక్కలు చుక్కలు గాగరాల

చోనెడుబిడె వండపుండు, మెయిచిల్లుల జల్లెడయయ్యె, నింకకున్ బడలదు.

వాడివీడదిది పొదియె చూడుము కాపులిడ్డ !

నీపొడిచెడు ముల్లకల్లకెటు టోయెను కన్గవ యింతగ్రుడ్డిదే ! !

హలము వడంకతోచ్చు నదిహాయని యూర్పెడి గాలిదెబ్బ,

నాకలమును వెన్నవోవునది గార్పెడి యశ్రునదీహతిం,

కృషీవల యెదురెక్కతోచ్చు గడువాడిని నీములుగట్టయే ! అహో

తలవగ నాదుప్రాణములు దస్సనుపో ! యిదియెంత గుండెయో ! !

ప్రాణములేని బిక్కమెయిపై నిటునెత్తుటి దుక్కిసేసే

నీపాణిని వెల్లుముల్లలవ, బిక్కయొ నెత్తుటి మళ్లయందుఁ దాట్రాణి

దయాకృతజ్ఞతలఁ బాయని యొర్పను విత్తనాల నాధానమొనర్పు

నాకనుల దార్కొను నీరిడుపెంతు వానినేన్.

‘చెండెదరిట్లు మీరొనను? సేద్యముసేయనొ? చేతిగాదు;
నన్రెండుగ జీల్చికొలుగొనరే? యిటులంతటగ్రుచ్చు, బొక్కెనన్
టొండపు దోలుకేనితుది ర్రొక్కెడు ముచ్చెలకేని పన్నిరాకుండుదు’
నంచు చింతనెద నొందుచు నశ్రుల గ్రుమ్మరించునో!

బండెడు దొక్కిరి, బైవేసిహినియేని
తలవ్రాల్చి బురద నా గలిని దున్నె;
అయినంతవరకు రానా యింత శక్తినేన్
దాచక రక్తమ్ము ఛాచిపోసె;
వడుచు లేచుచును గంపెడు మొనస్థియుచు
ప్రాణాలతోనె నీపనులు దీర్చె;
అగజాలని బాధలతి దారుణపు పోట్లదిని
లేనిసత్వము నెచ్చికొనియు,
‘నాల్మయా! తెమ్మ’టంచు బోరాడు చుండె;
కాయమా మొండిదారియు కాళ్లుపాచి
జడమువలెబడె; నవశమై నద్దుకొనియు
‘లేతు’నని వేడనోరేని లేకపోయె!!

అదిగ్రహింపక సీపుదానిదియె కవటమంచు,
ముక్కులు మూయుచు నట్టెవంట,
దోకగొలుకుచా యపువల్ల, దాకబొడుతు!
నోరుదెలుచేమొ యనబోవు తీరుననది.

పాదరక్ష

యోగియించుక బడ దుల్మిపైచెడి నీవు
 రానమాడెదు దుబ్బిలోన నేను;
 ఎంచుకోకిన యంత నెంతో కందెదు నీవు
 కౌగిలింతువు నిన్నుగాచ్చు చరమ;
 చీమగుట్టిన యంత చీరాట పడు నీవు
 ముద్దాడెదవు సూది మొనల నిపుడు;
 పచ్చిక దయపల ఎండ గోరెడినీవు
 ఇండ్లగడ్డెదు రాళ్లముండ లోనె

ముందు నితరుల కరముల మొలకవోరె
 పెరుగదలచు స్త్రీవిటు తాళునగె చెట్లు ?
 'నేనునేన'ని యధిమానమాను పశువ !
 పాదరక్షపై యిటు చచ్చిపడితి పెట్లు ?

'నేనెనుభవడ వరెనిలలోన' ననెడి
 యపువో,వరిము రైసీకు బ్రహ్మాత్మ మయ్యె !
 ఇనుల పాదదాస్యము గోరికనెడి నీకా
 కోతలును గుట్లు అందంపు నెవలయ్యె !!

నిన్ను సేవపడించుకో నేర్చునపుడొ
 చూడు మూళ్లలో నెచటికి మొదలుగాక

పోతి చర్మమా ! పరపవ పూజయంచొ,
చేరెడిండి విశ్వవ్యాప్తి జెందుదీవె !!

అనయములోక సేవను మహత్తర కష్టములేని రీతిమై
ఘననుఖ తుల్యమైతనివి గల్గగ చేయునటంచు కిట్టుంకి
చ్చను ఘని నడ్గడుంగునకు నార్చుచు నాకడ జేరియెంతచె
ప్పినవిన్నైతివే చెవిటి వేంగలివై శ్రమనొంద ముచ్చెరో!

వింత పురాణమైను ప్ర
కృతి భాగవతమున రుతము నెఱచొనరుచుచున్
ప్రతి పదమందయు వెదకెద
వలిగూఢం బైనభగవ దంశమురజ!

అరకాల మన్నెననంటగానీయక సాకుట సేయందె సార్థవడియె;
ఎపుడు వెంటంగొని యేగగాదగినంత ప్రేమప్రాప్తంబువైవెలసితీవె;
కొడిగిననే కాలవిడిచిన పంచనే పడియుండుటయును నీకడనెగలదు;
ప్రణయముుతుదియైల్లపాదసంశ్లేషమే యనిమాపుటకునీపు యద్దమగుదు;

వలయునేడ చేతికిన్వచ్చి, ఖలులపైకి
దాడిజను బుద్ధిజెప్పుపాధ్యాయవగుచు
విట్టులెల్ల నందింధములీవయగుచు
నఖిలజన భారము వహింతు వమ్మరక్ష !

ఒకప్రక్క మాడ్చుకొనుచున్
సకలమ్మును నీకయర్పణము సేయుచు
నిన్నకలంకత సాకినదానికి నా
ప్రతికృతము లిట్టినిష్ఠురపు గతుల్!

మూడుపాళ్ల నెత్తురు నీవకూడుజేసుకొని
ఘటించితి ; ఏమిగిలిన రుధిరము,
నీదు ములుగట్ల వనదంశనికరములకు,
పాడు రాకి గృద్ధలకుఁ బాల్పించి యిడుటె !

మునునీయెదకె పాపమనిపించి పాలిన్ని
విడువ నెగాని రాఁగుడిచె నొక్కొ ?
అసువులు విలవిలలాడఁ దన్నుకొనుచు
నెట్లు గొట్టగ నిన్ను 'వద్ద'నియెనె ?
దయవిచారించి వదలినప్పుడేగాని,
'చేతగాదా' నియేని చెప్పునొక్కొ?
పొట్టనారసి నీవుపెట్టి వంతయె కాని
'నిండలేదా' నగదమ్ముండు నొక్కొ ?

ఏమనుదు యైత ! దానిదదేమొ కాని
మొదటి నుండియు కష్టపు బ్రదుకె యబ్బి!
తలచి కొన్నంతఁ ద్రేవులు తఱిగికొనెడి
నేమిసేతు ? చేరెడు నీళ్ళకేడ్తు ; నింతె.

బిచ్చగాడు

రెగమాని పిగ్గగూడగు రుంగల చింపి
 గొంగడిలో శని గూరుచుండ,
 పెరిగి పెమ్మాచిమాదిరున్న మీనగ
 డైల కంటుకొని వంటకము మెరయ,
 కడుపుమంటకుద్రావు గంటిచుక్కలు వ్రాలి
 పొట్టపై చారికర్ గట్టి వెలయ,
 చీరపేల్చడ మాని చిల్లులుబడు గోచి
 చేనోళ్ళ దైన్యమున్విశదపరుచ,

వెంటబడి పిల్లలో రాళ్ళు విసరుచుండ
 కొసరి మొక్కుచు నెగబడు కుక్కవాడి
 రద్ద పప్పించికొనుచు చేతనొకచిప్ప
 పేలికలు వ్రేల మొలనపైన భిక్షువాకడు,

ఇంటింటి కరగించున్ మీ
 బంటును దానిసనుగింతబారెయ్యవ్వా
 కుంపోన్ని పున్నెముంటది
 అంబయు యే బల్లకిన్ దయలు రావయ్యెకా,

చానమామరై వందాచార్యులు

క్షమామూర్తి!

హిమగిరి శిఖాముఖాన పెల్లించి నాట
దివ్య దీపాంకురము : దేశ దేశములకు
యుగ యుగముల చీరలు యిడిగిపోవ
గుండెలో నుండి నెత్తురులో పిండిపోసి!

నలుదివికొట్టి భారత జనములనంగల దేంద్రబంధన
ముల్ నడలిచినాడు : జనుల గొంతు : నిర్వహించుటన్
లశతశలాదు భారతపరాకము నాకము రాకుండుమె
త్తులరెగయించినాడు, పగటిలో నానినూచగ పెరిగినదవున్.

చుతముల గ్రుడ్డిలాటలను మాపుచ్రక్కింతో ప్రజానయై
కృతకయి ప్రాణమొందిన మహాత్ముడవీడు; భవిష్యదాల గం
తకుంధిల ప్రపంచజననా నయనాంచలదీధి నీడుచో
న్పర దరహాసమూర్తి వయన మొనరింపగ చూచికుండిరే !

కాలనవిత్రి వందలయుగముల భీషణ గర్భవేదన
జ్వాలలలో నుఖప్రసవ సౌఖ్యమునందెను నీపురూహిపై
కాలిడగానె - భారత జగజ్జననీ నయానాల నెత్తురులో
జాలయిపారె నీవుదివిషత్పుర మార్గములందు కాలిడన్ !

పల్లెల గొల్లవాడవయి పాలుభుజింతువు : ధోతిగుడ్డ మో
కాళ్లను దాటనీయ వొకరల్లనుచేతికి నూరజేసి ఈ
క్లాళ్లకు, శాంతికుంభము శిరోపరివాగమునే అహింసయన్
చల్లలనమ్మబోయెదవు, స్వామి ! నరాకృతి సత్యదైవమా !

గాయములందు నెత్తురులు కార్పును భీషణయుద్ధ రంగఖ
డ్గాయితధారలకా భయవయైవిలపించెడి కాలదేవిని
చాయచికిత్స నందినది—శాంతిమహోషధి త్రాపినవా, బా
పూ ! యెవరయ్యనీవు : యతివో మునివో ఋషివో భిషక్కువో !

మావిర్భాగ్యులకిప్పు దిక్కుదువె? దుర్మార్గుండు మాలోవివా
దేనిన్నాహరియించె : భారతజగంబీనాడు శోకిరై—సం
చ్ఛానృత్య ప్రవణప్రణీల గళపాదస్వర్ణ మంజీరనా
దానందమ్మున 'రామ, రామ' యనుచున్ స్వర్గాధ్వముల్ దాటితే !

బాహులుదీంపి అర్ధశతవత్సర శాంతి రణమ్ముచేసినీ
దేహము క్రుంగిపోయినది ; తీరవివీక్షపవాస దీక్షలో
దాహము నింగిదాటినది; తంద్రీవి, ఇంటికిపెద్ద వైన ఓ
మోహనమూర్తి ! నీమునలిబొంది తుపాకుల దాడికోర్చెనే !

నీలవీలాకాశ ఫాలభాగము మండి
రవిబింది కుంకుమచ్చపులు రాలె;
ఘోదేవతా రమ్యపాద మంజీర శం
జాగుంజ నమ్ముల శ్రావ్యమయ్యె;

స్వాతంత్ర్య కన్యానవన్నవ వైవాహ

వేదిపై వైధవ్య నాదమలరె;

లోకకంటక జనానీక ఘాతవికార

హేళనధ్వనులు విన్పింపసాగె;

చేతులారగ నీవుపెంచిన స్వతంత్ర

నాగవల్లికయే విషనాగమయ్యె;

నీగళము చుట్టిప్రాణాలు లాగివేసె!

భారతీయుల గౌరవ ప్రతిభమాసె.

నీవాక దివ్యజ్యోతివి

నీవాకధృవతార; వమరిణీయమునా బా

హా విగత సరాకారుడ

వా విర్భవయింతు వామహాత్మామరలన్ !!

అమృత ప్రభాతము

(భారత రిపబ్లిక్ అవతరణ సందర్భమున...26.1-1950నాడు)

చూడు, సహోదరీ ! చరుణతోడ కరాగ్రములకా ప్రభాతపుం
జాడల బాలపద్మములు సాచినఅంజులంకా గ్రహించుచు
న్నాడు పయోజనాంఘృడు; నాలుగుదిక్కుల స్వర్ణవర్ణముల్
మేడలు కట్టుకొన్నవి గమించిన చీకటి నీలివారులకా.

తరచురాల స్వప్నములు తరించచ్చి
నిర్వసృష్టులై చూపించె నేడు;
భరత హర్షకరీట శిఖరమునందు
చిన్మయానంద మణి ప్రకాశించెనేడు.

నేడు హిమాచలాగ్ర శిఖనిక్కెను నింగికి, తానునట్లు; తో
రాడెను చూ చురాభరచరాల్ ప్రతిఫలములతో; అగోక న
ప్రూఢభిరమ్య చక్రము సరాసరిభర్మ పాథానసాగె; ఈ
లేడు జగలుపులు రురిపించెను భారతమాత యౌవలకా

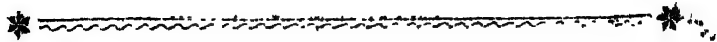
సర్వసర్వసహా చక్ర నిర్వికల్ప
బారు సర్వస్వతంత్ర ప్రజా ప్రభుత్వ
భాజనంబైన భారత భూజనంబు
పూజనీయంబు, శాంతి నీరాజనంబు.

డా. శ. ర. ది. కృష్ణమూర్తిగారి

ప్రత్యాష

[కవి పరిచయము]

అధ్యారి

అయోధ్య రామయ్య

సంవత్సరం : 1922

ప్రస్తుతంలో జరిగే విషయాలతో ప్రపంచమీ సంబంధము లేనట్లు, రసగతి చురుకేక, ప్రస్తుతానికే ప్రాముఖ్యముగా మేనో కొందరలో వుంటున్నట్లుగా కనపడినా, యితీనల తెలంగాణాలో సమర్థ సాహిత్యాన్ని వెలయించిన కవిగ్రామగుల్లో ఈయననలెప్పద్యాలు, గేయాలు, బుట్టకథలు, న్యాసాలు, నాటికలు ఒకటిమిటి సాహిత్య వీధుల్లోని అన్ని గంగాలలోనూ పీఠవిహారంచేసినవారు అయ్యారు. జేదికలపై బాగామాట్లాడగలగును. పద్యాలు చక్కగా వ్రాయను చదువనూగల సమర్థుడు. 'భాగ్యవగర్' మాసపత్రికకు సంపాదకుడై భాషాసేవ చేస్తున్నాడు.

గ చ స లు :

- [ముద్రితము] 1. దీపావళి 2. ఘంటారావము 3. ఆంధ్రకేసరి 4. స్వాతంత్ర్యగీతాలు 5. తెలంగాణా మంటల్లో... 6. తాటికొండ 7. అన్నపూర్ణేశ్వర శతకము 8. సీతాగామ శతకము, 9. సంపూర్ణాలు (బుట్టకథ), 10. సుబావిషవం - విజయం (బుట్టకథ).

[అముద్రితము] రుద్రమదేవి (నాటిక).

* ~~~~~ * కప్పగంతుల

అక్షరణశాస్త్ర

జననం : 1917

ప్రబంధ రచనా విధానంపై ఆదరణసన్నగిలిన ఈ గోజుల్లోకూడా ప్రబంధరచనకు వూసుకొని కొమ్ములు, తిరిగిన విచర్యకులచే శ్రద్ధాసానిసింను కున్న ఈయన ఆంగ్ల గీర్వాణ భాషల్లో నిష్ణాతుడైన పండితుడు. పైకి కన పడని కిట్టమైన హాస్యయిత సంభాషణా గానుస్యంతో కొత్తవారిని యిట్టే స్నేహితులుగా చేసుకుంటాడు.

పిన్నవయసులోనే, కీ|| శే|| మాదిగాజు విశ్వనాథరావుగారితో కలిసి కావ్యరచన సాగించినాడు. శ్రీ గావుగారి సహకార ప్రోత్సాహములు ఈయన ప్రతిభకు యెంతో దోహదం కలుగచేసినవి.

తెలంగాణములోని తెలుగు జాతిని మేల్కొల్పి సంగ్రామాస్పత నిర్మాలనము చేయుచు జాతీయ నిర్మాణ కాగ్యక్రమమునకు తోడ్పడుటే ఈ కవిపుంగవుని మహదాశయము. సాగస్వత పరిషత్తు కాగ్యనిర్వాహకు లలో నొకడై తెలంగాణాలోని సాహిత్యోద్యమాలకు విశేషంగా చేయుత నిస్తున్నాడు.

రచనలు :

[ముద్రితము] కర్ణసుందరి (నిల్లణ నాటికకు ఆంధ్రానువాదము).

[అముద్రితము] 1. నిల్లణ .వికమాంకదేవ చరితాంధ్రానువాదము,
2. వనపర్తి సంస్థాన చరిత్రము.

వర్తమాన

* ~~~~~ *

కా తో జీ

నా రాయణ రావు

జననం : 1914

అకృతిలో ఎంత నాజూకుగా కనపడతాడో కవిత్వంలో అంత నైశిత్యం ఉంటుంది. అధిక్షేప కావ్యాలు (Satirical Poetry) నూతన ఘక్తిలో వ్రాసే తెలంగాణా రచయితల్లో ఈయన పేరు చెప్పి మరొకరి పేరు చెప్పాలి. వ్యంగ్యమూ అధిక్షేపానికి తోడుగా ప్రతిభావంతమైన హాస్యం గూడా ఈయన రచనల్లో సుంచి తొంగిచూస్తుంది. ఇంత సున్నితమైన హాస్యాన్ని (Subtle humour) ప్రదర్శించినవారు తెలుగు రచయితల్లో, ముఖ్యంగా గేయ కవులల్లో, అరుదు. ఈయన కవిత్వంలో యిది ఒక విలక్షణమైన గుణము.

‘అవనిలో జరిగేటి అవకతవకల’కు ఈయన రచనలు కొగడా పెట్ట వంటివి ! సమకాలిక రాజకీయాల్లోని ఒడినొడుకులను, నాయకుల తప్పులను ప్రభుత్వాల దౌర్జన్యాలను, సంఘంలోని అవినీతిని, కపటాన్నీ ఈయన కనికరం లేకుండా విమర్శిస్తాడు. వక్తల పది ఉపన్యాసాలకంటే ఈయన ఒక గేయం ఏ విషయాన్నైనా ప్రజల హృదయాలకు నూటిగా తాకేట్లుగా చేస్తుంది.

సజీవమైన ప్రాంతీయాలతో సర్వసామాన్యమైన ఉపమానాలతో అసామాన్యమైన భావాలను మనస్సులో రేకిస్తాడు. అభ్యుదయ కవిత్వానికి ఉండవలసిన ప్రయోజనమూ, ఆనందమూ ఈయన కవిత్వంలో తప్పకుండా

✽ ----- ✽
 ఉంటాయి. ఎకతైగిసుండా ఈ స్య ధోరణి లో సంభాషించగలడు.
 అభిప్రాయాలలో అతివాదివలె పొడకట్టినా, ఈయనతో ఒకసారి మాట్లాడిన
 గాడు యెప్పుడూ ఈయన్ని మరచలేడు. న్యాయస్థానంలో ఉపయోగించ
 వలసిన వాక్పాఠ్యాన్ని, న్యాయవాదియైన యితడు, సాహిత్య రంగంలో
 ఉపయోగిస్తాడు.

సుహృదాప్రేమ, యింగ్లీషు, ఉర్దూ భాషల్లో ప్రవేశము కలదు.
 ఉర్దూలో గవనలు కూడా చేస్తాడు.

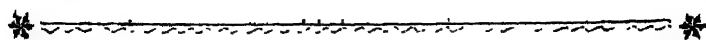
‘అనంగావేదనల ప్రదర్శనమే’ లకు కనిపిస్తానికి ఆశయమనీ, శివితా
 దర్శన మాత్రం ‘భేదమూ పెదము లేకుండా మనిలో క్రిడించే’ దశ
 చేకూర్చాలని ప్రయత్నించుటే అనీ వినఘ్నమైన అమాయకంగా చెప్పుకుంటు
 న్నాడు. కాని రసపానవశ్యంచేతనే, అగిచేతినీడ వెన్నముద్దవలె కరిగి
 పోయి ఆచంద్రాశ్రువులో దుఃఖబాష్పంలో కాలేచే ఈ అతి సున్నిత మన
 స్కుడు, లోకంలో రోజూబికి అన్యాయాలనూ, అక్రమాలనూ సహించ
 లేక ఆవేశంతో—దిన పౌరికలలో వ్రాసినట్లు ఎన్నో విషయాలపై—ఉత్తేజ
 కరమైన గేయాలు వ్రాసినాడంటే ఆశ్చర్యంలేదు. చిన్నకథలూ, యితర
 లఘువచన గవనలూ అనువాదాలూ కూడా చేస్తాడు.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] 1. కాశీశీ కథలు, 2. నా భారతదేశ యాత్ర.
 (రెండూ అనువాదాలే)

[అముద్రితము] 1. పరమాత్ముని ఆత్మకథ, 2. ఖండకావ్యాలు.

ప్రొ య్య ప ----- ౬

కేశవపంతుల

నృసింహశాస్త్రి

జననం : 1919

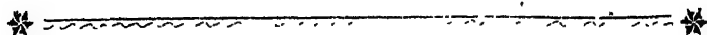
‘మానవునికి మానవత్వాన్ని, జీవిత మాధుర్యాన్ని ప్రసాదింపగల కవిత్వముద్వారా దేశమాత సేవ చేయుటే ఆశయంగాగల ఈ యువకవి సంస్కృతాంధ్ర భాషల్లో మంచి పాండిత్యము గడించుకొన్నది. ప్రాచ్య విజ్ఞాన విస్తృతికై శ్రుతి స్మృతి పురాణపరిశీలనలో, వేదాంతశాస్త్ర పరిశ్రమలో తన తీరిక కాలాన్ని గడుపుతూ, విజ్ఞానవర్ధనీ పరిషత్తు, ఆంధ్ర సాహస్య పరిషత్తు మొదలగు అనేక సాహిత్య విద్యావ్యాపక సంస్థలతో సంబంధము కలిగించుకొని యుగోద్ధకంగా భాషాయోషను ఘోషిస్తున్నాడు.

భావ సంతూర్ణమై చక్కని ధారాశుద్ధి కలిగిన కవిత్వమును సరిశంగా వ్రాయగల నిపుణుడు. ఎప్పటికప్పుడు సందర్భోచితంగా వివిధ రచనలను ముఖ్యంగా క్రవ్య నాటికలను, ప్రహసనాలను వ్రాసివిన్నూరి చెడకండా రచించుటలో ఈయన కలం కదం త్రొక్కుతుంటే.

క్రవ్యరంగా పద్యాలు చదువగల నేర్పిరి. ఈయన వాణి హైద్రాబాదు రేడియోబ్యాండ్ అనేకు ప్రకంసలకు పాత్రమైనది.

కావ్యరంగంలో ఈయన ప్రతిభకుతిగిన కర్తవీ త్వరలో సుపాసంచుకొని తన అర్హతాన్ని అలంకరించగలడనుటకు సందేహం లేదు.

ప్ర త్య ప 2

ర చ న లు :

[ముద్రితము] 1. త్యాగధనులు, 2. విశ్వలక్ష్మీ శతకము.

[అముద్రితము] 1. మధుగ నిశీధము 2. ఉదయనుందరి 3. సందేశము
4. మంగళసూత్రము 5. సూర్యనారాయణ శతకము
6. వివిధ నాటికలు.

ఖం డ వ ల్లి

ల క్ష్మీ రం జ న ము

జననం : 1908

పిల్లలలో పన్నయై, పెద్దలలో పెద్దయై అందరికినిశలలో నాలుకయై
మెలగు నీతడు తెలంగాణములోని సారస్వతోద్యమములకు ప్రశంసనీయ
మైన నేప చేయుచున్నాడు. సంస్కృతాంధ్ర భాషలలోనేగాక అంగ్ల
మందును వైదుష్యము గడించు. "న్న ధీశాలి. ఆంధ్రభాషలోని పృథక్ష్వ
మును, తెనుగు సుడికారములోని పీయదనమును గ్రహింపలేని ఆంధ్రీత
సాహిత్యోపాసకులకు చక్కగా అవగాహనమానట్లు యింగ్లీషు భాషలో
అనేక వ్యాసములను వ్రాసి ప్రచురించినాడు.

రా _____ పృ త్తా వ

అసలు విషయమును వదలిపెట్టి యేవియో నాలుగు కులాసామాటలు చెప్పి తమ పాండిత్యమును ప్రదర్శించుకొను కొందరిపలెగాక, ఈయన ఉపన్యాసముగాని, వ్యాసముగాని విషయపరిపూర్ణతలో కొంచెక డేనికని ఒక సమగ్ర గ్రంథమువలె నుండును. కవిత్వములోగూడ ఈయన యిండు మించు యిదే మార్గమును అనుసరించినట్లు కనపడును. అయినను, రవి గానని భావములను ఈయన కనును గావున కవియైనాడు! ఈ భావపుష్టియే ఈయన చేత కవిత్వప్రవాయిండును. సునితలమై కూలంకషమైన విమర్శనాశక్తి ఈయనకునహజముగా అలవడినట్లున్నది. రాజకీయములకు సంబంధించిన విషయములపై సులభ గ్రాహ్యముగా విద్యార్థులకు ఉపయోగకరమైన వ్యాసములు ప్రాయటలొకూడ దత్తుడు.

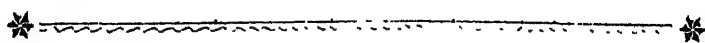
విద్యార్థి దశలో అలపరుచుకున్న పరిశోధనాభిలాష, పరిశ్రమాభ్యాసము యిప్పటికిని తరుగక యుండుట ఈయనలో ఒక ప్రత్యేక గుణము. ఈ కారణముచేత మిన్నముహూహ ఈయన అనేక ఉద్ద్రంభములను దించి తెలుగునాటికి నిరుపయోగమైన నేన నేయగలగిని చెప్పవచ్చును.

రక్షనలు:

[ముద్రితము] 1. తెనుగుదుక్క 2. రెండో ప్రపంచ యుద్ధమా ?

3. బాంధవ సాహిత్య చక్ర.

పృథ్వీ ప

గడియారం

రామకృష్ణశర్మ

జననం : 1919

ఒకకాలు రాజకీయరంగంలో, యింకొక కాలు సాహిత్యరంగంలో నిడి రెండింటిలోనూడా పెద్ద పెద్ద అంగలను వేస్తూ మునుకు వెళ్లుతూ ఉంటాడు ఈయన. ఆంధ్రుల స్వేచ్ఛతోముఖాభివృద్ధికి పాటుబడుతుంటే యితని జీవితలక్ష్యము. ప్రజల సమస్యలను యితవృత్తియుగా తీసికొని, అక్రమములను నిర్దాక్షిణ్యముగా ఖండించి ప్రబోధం కలిగించుతే ఈయన కవిత్వానికి ఆశయం.

నాటకరంగంవ్వారా కళల ప్రచారం బాగా జరుగుతుందని ఈయన నమ్మకం. కమ్మగా పద్యాలు చదివి శ్రోతల హృదయాలను చూచుకొనే ఆహాహు శక్తి అందరికీ వుండదు. ఎంత నీరసమైన పద్యమైనా ఈయన చదివితే రసం పోతుంటుంది. తెలంగాణాలోని చార్మితక సరిశోధకులను పేర్కొన్నప్పుడు ఈయనను యెవరూ విస్మరింపజాలరు. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తుకు అనేకవిధాల సేవచేస్తున్న ముఖ్య కార్యకర్తల్లో ఒకడు.

రచనలు :

[ముద్రితము] ఆలంపూరు కథలు.

[అముద్రితము] 1. చంద్రహాస (పద్యకావ్యం) 2. ఆలంపూరు కథలు 3. తైలంగసంస్కృతి 4. చాటుపద్యాలు 5. ఆంధ్ర తువలయానందము (అసంపూర్ణము)

గార్లపాటి

రాఘవరెడ్డి

జననం : 1904

మానవుని గమ్యమేమో తెలియగోరుటే పగమాశయంగాగల ఈయనకు భాషాసేవయన్న అత్యంత ప్రీతి. ఆర్యభర్మానికి అనుగుణంగా తన జీవితాన్ని నిర్దుకొన్న ప్రాజ్ఞుడు. నిర్దుష్టమైన కవిత్వం వ్రాయుట ఈయనకు అలవాటైపోయింది. చక్కని గేయాలుకూడా వ్రాస్తాడు.

భగవంతుని లీలా విలాసాలను పద్యాలలో పాడుకుంటూ యెప్పడూ సాధు సావాసంలో కాలం గడిచే మృదుల హృదయుడు.

రచనలు :

[ముద్రితము] పరిజేవనము.

[అముద్రితము] చలికాలము (ఖండకావ్యం).

జ మ్మ ల మ డ క

సూ ర్య ప్ర కా శ రా వు

జననం : 1919

సాధనసమితి స్థాపకుల్లో సోకిన నాటినుండి నేటివరకు సమితి నిర్వహణలో తోడ్పడుతూన్న ఉత్సాహి ఈయన. సుస్పృహమైన భావాలను కనుపడే కనుపడనట్లు ఈయన తన గీతాల్లో అల్లుకపోతాడు. లలితమైన పదాలను యేరుకొనుటకు ఈయన కలం బాగా అలవాటుపడ్డది. ఏదో అవ్యక్తమైన సౌందర్యాన్ని, అంతుపట్టని కళాస్వరూపాన్ని, అదృశ్యమైన దివ్యశక్తిని ఈయన ఆరాధనగా ఉంటాడు.

‘కవిత్వంలో, జీవితంలో నాకు ఆశయంవుందా?...’ అని ప్రశ్నించుకుని, ‘ఉంటే మల్లెపూవుకూ, అగరువత్తికీ, దేవునిముందు వెలిగే హారతి కర్పూరానికీ ఉన్న ఆశయమే నాకూ వుంది. వాటికేమీ లేకపోతే నాకూ యేమీ లేదు’ అని బదులు చెప్పకున్న నిరాడంబర జీవి. బాధవాద్యయమున్న ఈయనకు అత్యంత అభిమానము.

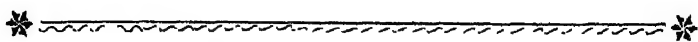
శరదిందు రేఖవలె, గులాబీ ఘుమఘుమవలె. ఈయన పద్యాలు సుఖాన్ని పరిమళాన్నీ కూరుస్తాయి. ఈయన వచన రచన పుష్పవనవాటివలె హృదయంగమంగా వుంటుంది.

చిన్న కథలను, పద్యనాటికలను కూడా ప్రతిభావంతంగా వ్రాయగల నేస్పరి.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] సాంధ్యగీతి (నాటిక-ఈయన, ఈయన సోదరుడు శ్రీ పూర్ణచంద్రరావు కలిసి వ్రాశారు)

[అముద్రితము] తపోవనము (నాటిక); ఖండకావ్యాలు.

దా శ ర థి

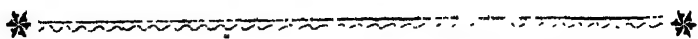
కృష్ణమాచార్యులు

సంవత్సరం : 1927

శరధిలో ఎన్నిరకాలైన రత్నరాసులుంటాయో దాశరథి కవిత్వంలో అన్నిరకాల పద్యరాసులుంటాయి. కవిత్వం ప్రారంభించిన చిఱుత ప్రాయంనుంచీ, యెప్పటికప్పుడు క్రొత్తగా కనుపడి శరీరాన్ని, పులకరింపజేసే రచనలు వెలువరింప గలిగి, ఉత్పత్తి ఉత్తమగుణమూ కొరవడకుండా, భావనలో, రచనలో, భాషలో ఉదాత్తమైన నవ్యతను పొందుగించుకున్న ప్రతిభా సమన్వితుడీ కవికుమారుడు.

భావసాగరాలు పొరలుతూ వచ్చిపడితే, ఈయన లేఖని కవిలో కవితాకుమారి సంబరపడి నవ్వుతుందట! అప్పుడు ఈయన, స్వస్థానికి భూమినుండి రసగంగలు చిమ్ముతాడట!!

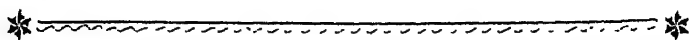
ఆగర్భ శ్రీనాథుడికీ, అనాగూడికీ చిరకాలంనుంచి జరుగుచున్న సంఘర్షణే ఈయన కవితావస్తువు. త్రాగుటకు గంజి, ఒళ్ళు దాచుకోడానికి చింకిపాత, నిలువడానికి నీడా నోచుకోని నిర్భాగ్యజీవుల ఆధ్వర్యమే ఈయన రచనలకు ప్రేరణ. అందుచేతే 'పీడిత ప్రజావాణికి మైక్' (Mike) అనుర్చి అభిమాదులకు వినిపిస్తా' నంటున్నాడు..... 'సమ సమాజం' అనే కల నిజంకావడమే ఈయన జీవితానికి ఆదర్శము కవిత్వానికి ఆశయమూ అయింది.

ఈయన, కేవలం 'నీరవ నిరంత నిశానిబిడాంధ కావ్యాలి'ను రచించుటేగాక, 'ప్రేమయ నివృత్తాంత గీతాలు' వ్రాస్తాననీ, 'కాంతాధర కంపిత ప్రవచనశ్రీలే ఉటంకిస్తాననీ' కూడా అంటున్నాడు. అయితే ఈయన రచనల్లో మాత్రం, 'పేదల ఎంగిలిమెతుకుల నొంగిలించి బంగారంపొంగించే ధనికులను మ్రొంగాలని నొంగచాటుగా కాలం తొంగిచూస్తున్న' దను హెచ్చరికలు, 'నీ పిల్లలనూ యిల్లాలినీ కిల్లిమాదిరిగా నమిలే మిల్లు మ్యాగ్నెట్లకు (Mill magnates) నీ వేడినెత్తురులో షవర్ బాత్ (Shower-bath) తీసుకునే భుననైక ప్రభువులకు...నీ నిరుపేదసంఘం యెగ్గుసేయ బూనదు ! అనంతటి ఓర్పుకాదవో' అని క్రామికుని ఉద్దేశించి చేసిన ప్రేరేపకతే యెక్కువగా కనపడతాయి.

హైదరాబాదు సంస్థానంలో పోలీసుచర్యకుపూర్వం ప్రజలపై జరిగిన ఘోర అత్యాచారాలు, సహజంగా, యితరులకువలె దాశగిని కూడా అగ్రహవేకుడిగా చేసినవి. కాని ఈయన హృదయంలో కేగిన విశిఖానల జ్వాలలు, ఈయన రచనల్లో సగానికి సగం పాలుపంచుకున్న సమర సాహిత్యాన్ని సృష్టించినాయి. ఈ సాహిత్యానికి విషయ ప్రాధాన్యతవల్ల చారిత్రక మూల్యము ప్రతిభానంతమైన కవిత్వకౌరణంగా రసమూల్యమూ చేకూరినది.

అసాధారణమైన ఉపజ్ఞను, బహుముఖమైన ప్రతిభనూ చూపెడు తూన్న దాశగి అభ్యుదయ కవుల్లోను, యితర విప్లవ రచయితల్లోను తలబంతి అనిసించుకున్నాడు. జనసామాన్యంయొక్క హృదయాలలోని అకౌంక్షలను ఇంత శక్తివంతంగా ఇంత ధైర్యంగా వ్యక్తీకరించిన యువకవి

ఆంధ్రావనిలో అరుదని చెప్పిన ఆతిథ్యయోక్తి కాజాలదు. కాబట్టి ఈయనకు యిత చిన్నవయసులో మహాకవి అనే బిరుదు లభించిందేమో అనిపిస్తుంది.

ఆధునిక కవితారీతులను నిత్యనూరస పథాలలో నడిపించి, రచనాపద్ధతులలో యెప్పటికప్పుడు మార్పులు తెస్తున్న ఖండారంతుర రచయితల కృతులను తెనుగులోకి అనువదిస్తూ, వారికన్న తను వెనకబడకుండా ఉండుటకు ప్రయత్నించే సాధనకూడా ఈయనలో లేకపోలేదు. రచనా విధానంలో అరాచకాన్ని తీసుకరావడానికి యెంత సంసిద్ధుడో ఛందోబద్ధమై సలక్షణమైన ఆశుకవిత్వం చెప్పడంలోగూడా అంత సమర్థుడు. కథలుకూడా చక్కగా వ్రాస్తాడు.

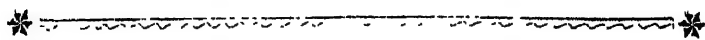
చదువగానే కంఠస్థమై అర్థము తెలియనివానికి సహింస ఆచందం కలగింపజాలే ఈయన పద్యాలను ఈయనే స్వయంగా చదువుతే వినే శ్రోతల రసపాచవశ్యానికి మేర లేదు.

అలంకార వ్యాకరణ కాస్త్రాలు చదువుకొని ఆంధ్ర సంస్కృతి భాషలలో పాండిత్యము సంపాదించుకున్న వాడగుటచేత అక్కడక్కడ రచనలో పాండిత్య ప్రకన్ గూడా ఉంటుంది కాని కొన్నిటికి యొక్కడా డబ్బు తగులదు. ఈయనకు అద్భుతమైన ధారణాశక్తి ఉండుట మరొకవిశేషం.

ర చ న లు :

[ముదితము] అన్నభాగ (ఖండకావ్యం)

[అముదితము] రుద్రపీఠ (ఖండకావ్యం)

దేవులపల్లి

రామానుజరావు

జనన : 1916

మన జీవితాన్ని, బాల్యంనుంచే, ఆంధ్రభారతి ఆరాధనకు అంకితం చేసినాడు ఈయన. విద్యాభివృద్ధి కోసం పశ్చిమోద్యోగాలకై పోయి లాడక తప్పక కాలానుగుణ్యంగా భాషాసేవకై వెచ్చిస్తూ తెలుగువారి యశస్ర సంతకాలను పూర్వోన్నత్యాన్ని పునఃప్రతిష్ఠ చేయడానికి కంకణం కట్టుకొన్న సిద్ధ సంకల్పిడు. ఈయన కవితా లతాంగి తెనుగుతల్లి పూలపాత్రిల్లో ఆడుకుంటుండేగాని పంతాలతో పోటీలతో తన్నుకవచ్చే ధూర్త ప్రపంచం జోలికి పోడు. తెలుగువారితోని గృహ జీవితాన్ని ఉత్తమమైన సాంప్రదాయాలను ఉన్నతమైన సంస్కృతిని ప్రతిఫలంప జేసేయితిమన్నాలను తీసుకొని మలభద్రాలో అమృత తరంగిణివలె సాగిపోయేగీతాలు వ్రాయుటలో ఈయన ఉద్వండుడు. సాహిత్యవిమర్శకులలో ప్రథమశ్రేణికి చెందదగినవాడు. విషయ పరిపూర్ణమగు వ్యాసాలు, చక్కని లఘుజీవితచరిత్రలు వ్రాయుటలో ఈయన కలం ఆరణ్యం. తెలుగుభాషలో వివిధములైన వచన రచనలు లేవను ఒక పెద్ద లోటును తీర్చి ప్రయత్నించు యువ రచయితలలో ఈయన ప్రముఖుడు. మానస్సులకు చూస్తే నిండితవానివలె కనపడడు. కాని సంభాషణలో తీవ్రమైన అభిప్రాయాలు బయటపడుతాయి. కార్యరంగంలో ఈయన చూపేట్టుదల, ఉపయోగించే జీవితోపాటు, సిద్ధించుకున్న పరిపూర్ణత్వాన్ని గమనించేవారికి ఈయనలో ఒక అద్భుత నిర్వహణ శక్తి ఉన్నదని తోచకమానదు.

* ~~~~~ *

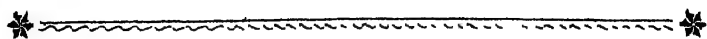
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తుకు బహిష్కారము మూలయంత్రమువలె పనిచేస్తున్నాడు. సాధనసమితి, దక్షిణభారత సంసద్, వాట్సన్ కమిషన్లు మొదలగు అనేక సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థల కార్యకలాపాల్లో భాగస్వామియై, మాడాపడిగా ప్రచారం చేయులోక సింధులను కృషిచేస్తున్నాడు.

గ్రంథాలయ పునర్నిర్మాణం, వయోజన విద్యాన్యాసి, శాశ్వత ఆశ్రమ మాస పరిదాలన యితర కార్యసంఘాలు. 'శోభి' మాస పత్రికకు సంపాదకుడుగాను, 'గోలకొండగినపత్రిక'కు హామీసంపాదకుడుగాను పనిచేస్తున్నాడు. 'హృదయము కదలి ఆర్తమై పన్నడే, అంతరంగమునుండి వెలిసి కలిగిన పన్నడే' కవితా వీధిలో అడుగు పెడతాడు... ఒకరి ఆగ్రహానుగ్రహాలను పాటించక సత్యమని తిరికరణకుద్ధిగా నమ్మిన నానిని నిర్భయముగా ప్రకటించుచు తెలుగు భాషకు నేవకెయుటే తన జీవితానిక ఆద్యంగా పెట్టుకున్నాడీయన.

ర చ న లు:

[ముద్రితము] నవ్యకవితా నీరాజము. (సాహిత్య సమీక్ష)

[అముద్రితము] 1. ఏకవీర 2. పచ్చలోరాయి. (గుండకావ్యాల)

దవళా

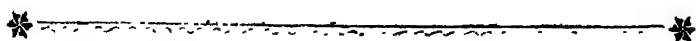
శ్రీ నివాసరావు

జననం : 1919

అతికోమల హృదయదీ కవికుమారుడు. చిన్నప్పటినుంచీ పల్లెటూళ్ల పంటపొలాల్లో సత్సంగతత్వము పండితగోష్ఠి సంప్రాప్తమయిందీతనికి. విషయము, సహజ సౌశీల్యము ఈయనకు పెట్టని ఆభరణాలు. శ్రీ కవి రత్న అంబటిపూడి వేంకట సత్సంగారి ప్రియశిష్యుడు. గురువు గారి ఆశీః ప్రభావంతో చండూరు ప్రాంతమున నెలకొల్పబడిన “సాహితీ మేఘాల” ముఖ్య సభ్యుడై అధునిక ఆంధ్ర కావ్యాలను చదువుకొని ఉత్తమ గచనకు, ఉపన్యాసానికివలయు కళాదృష్టినిభాషా పరిజ్ఞానాన్నీ, సంపాదించుకున్నాడు.

చేలన్ని పచ్చదనంతో కలకలం గుత్తూ ఉండాలని ఈయన ఆశయం. ఎందు తెంచలకు ఎండి, వాడిపోయే సొంతలుబూచి తన కన్నీళ్లతో నైనా వానికి తేమగూర్చాలని కోరుతాడు. వానితోపాటు తెనూ బాధ పడుతాడు. ప్రపంచంలోనేడు సోదాసువుచున్న హరిప్పలేవైనా, గామి ప్రజలకు సౌఖ్యము ఆరోగ్యము బలమూ కూర్చాలని ఈయన ఆలంభం. “కేదాగాంగనలు భువనమోహినులై అన్నరూపమున వడ్లంచే అమృతము ను నిష్పాక్షికంగా అందరమూ అనుభవించాల” నీ ఈయన ఆశాంక్ష.

నిజమైన కవిని గ్రహించే యోగ్యతను గడించే కోరిక తోనే తన సాహిత్య జీవయాత్రను సాగిస్తున్నాడట! వేదవాఙ్మయంతో ముగ్ధి పోయిన
౧౮ ————— ప్రాత్యక్ష

హృదయాలను మధించి అమృతభాండములను అందించగల మధుర కవుల లో ఈయన ఒకడు. ఎక్కడైనా కరుణ రసస్థావితమైన ఒక వింత మధురధ్వనులే సగు గీతాలు వినవస్తే, ఆ గీతాలు పాడిన గళమితని దేలని పోల్చుకోవచ్చును సులభంగా.

ర చ న లు :

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు. వ్యాసాలు.

పర్వా జానకీదేవి

జననం : 1923

మహిళాభ్యున్నతి, పీడిత సముద్ధరణే ఆశయంగా పెట్టుకొని, నిరాడంబరంగా రచనలు సాగిస్తున్న లలితకళారాధకురాలు ఈమె. హిందీవిద్యాభ్యాసము, గృహపరిశ్రమ మొదలయిన యితర వ్యాసంగాలు కూడా లేక పోలేదు. రచనారంగంలో ఈమె కవితాకుమారి యింకా కొత్త కొత్త భంగిమలను చూపెటి తన అర్హతనాన్ని త్వరలో సంపాదించుకోగలదని ఆశింపవచ్చును.

ర చ న లు :

[అముద్రితము] 1. రసాంజలి 2. నిలింపశ్రీ 3. మధురశృతి.

ప్రతి మూలమున ౧౯

పల్ల

దుర్గయ్య

జననం : 1916

ఆనందమే కవిత్వానికి సర్వోపలగును నిదాంతాన్ని ప్రగాఢంగా నమ్మినా, ఉపదేశములు నందగ్ధానుసారముగ కవిత్వములో ఉండవచ్చుననే మధ్యమార్గంలో నడుస్తాడు. అతి దీర్ఘ సంస్కృత సమాసాలు లేకుంటే మంచిదేకాని, అమంతగా వచ్చిన సమాసాలను అట్లే ఉంచాలని, ఛందో నియమాలను సాటిస్తూ, అర్థాలంకారాలతోపాటు శబ్దాలంకారాలను సహన ప్రాధాన్య మొనగాలనని, గేయాంగ్గామాత్రం కొంత స్వేచ్ఛ వహించవచ్చుననీ యీతని అభిప్రాయము. ఇదేదృష్టితో ఈయన గేయాలు వృత్తాలు వ్రడిపిస్తాడు. తెలంగాణములోని వ్యవహారభాషను సమయాను సూలంగా ఉపయోగించి తన రచనలకొక అపూర్వశోభను కూరుస్తాడు.

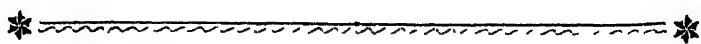
కవిత్వాన్ని కళగా ఉపాసించుచును మాతృభాషను కొల్చుటే ఈయన వివిధావర్యము.

ఈయన రమణీయంగా పద్యాలు వ్రాసేభక్తిని ఆకళించుకున్నాడు. ఉత్సాహభావ శిఖరాలపై యిట్లే దెగిరిపోతాడు. మధుర చంద్రికాపూరం వలె నిలిగింతులు పెట్టి హాయిగొల్పే సుమరణనలుకూడా చేస్తాడు.

మితభాషియై నిగంతం పరిశ్రమలో ప్రవపని తాను చూసుకునే స్వభావం యీతనిది. ఆంధ్రభాషా నిపుంసువును అక్షర సంఖ్యానుసారముగ వ్రాస్తున్నాడు.

రచనలు :

[అముగ్రితము] 1. ప్రణయపరీక్ష (గుండకావ్యం) 2. మనుచక్ర విశేషాంశములు.

పిల్లలమణి

వేంకట హనుమంతరావు

జననం : 1918

కళాజీవితాన్ని ఈయనముఖంపూడగానే చెప్పవచ్చును. ముగ్ధహాసనమైన కమ్మని గేయాలు విరివిగా వ్రాయగల ఒడుపు ఉంది ఈయనచేస్తున్నది. ఆంధ్రభాషావధూటి, తరచురాలనుండి నడచివచ్చిన వివిధమాగ్గాలనూ తనచిమీచేప్రజ్ఞ గడించుకొన్న విద్యాధికుడు ఈయన.

సాధనసమితి స్థాపకులలో నొకడై, ఆంధ్రవిశ్వ కళాపరిషత్తులో చదువుకుంటున్నప్పుడు అక్కడ సాధనసమితి శాఖను ఏర్పాటుచేసి కొంతకాలము నిర్వహించినాడు. గుంటూరులో, నరస సారస్వతసమితి, ఆంధ్రసాహిత్యమండలి, జ్యోత్స్నాసమితి మొదలుగాగల సంస్థలను నెలకొల్పి వాటి ద్వారా గణనీయమైన సారస్వతసేవ చేస్తున్న అమితోత్సాహి ఈయన.

కవి; కథకుడు; నాటికాకర్త; విమర్శకుడు; వ్యాసకర్త. ఈయన మానుగారగు శ్రీ కుసుగంటి సీతారామ భట్టాచార్యుల “నవ్యాంధ్ర సాహిత్య వీధుల” రెండవ కూర్పులో భాగస్వామి.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] 2. మధుకణములు (ఖండకావ్యం) 3. వత్సల (రూపకం) 4. వెలుగు - నీడలు (కథలు) 5. చిత్ర (నాటిక) 6. పంచవటి పర్యాయోకనం (వ్యాఖ్య) 7. సాహిత్య సమాలోచనము (సమీక్ష) 8. సాహిత్య సంపద (విమర్శ).

[అముద్రితము] 1. రాగరేఖలు 2. ప్రతిరూపాలు 3. దీపకళిక 4. ఏకాంకగ్వరూపము 5. సాహిత్యప్రవచనము 6. మహాదయులు 7. ప్రేమరేఖలు 8. విషజ్యాలలు.

పులిజాల

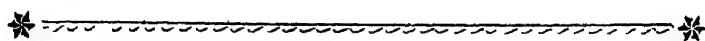
హనుమంతరావు

జననం : 1919

నిండుకుండ తొలిజన్మతే ఈయన, స్వయంగా యువకవి. చనువీ, ముక్తి 'గుమ్మపాల్లలోని గోరచ్చదము' వలె చిన ప్రియమృతాన్ని యితరులకు పంచిపెడతాడు. బాల్యంనుంచీ ప్రకృతిమాత ఒడిలో గారాబంగా పెరిగిన లలితహృదయుడు. ఈయన గురువర్యులు శ్రీ అంబటిపూడి వేంకటరత్నకవిగారే ఈయననుగుడించి, "మా హనుమంతరాయడసమాన కళారస సానమత్తుడ" ని అన్నారు. ఈయన తనలో దాచుకున్న తెలుగుభాషలోని మెత్తదనాన్నీ, సౌకుమార్యాన్నీ అతి బాగితగా కవిత్వంలో వాడి నిజ్ఞాత్రముగా రుచిచూపి, సహృదయులను రోచినది సంస్కారం ప్రకారం వారిని గసానందం పొందుమంటాడు.

ఏదైనాకార్యం రలపెడితే గానిని సంపూర్ణంగా నెగవేర్చిందాకా నిద్రపోడు. ఎన్ని అవగోధాలుకలిగినా నెనుదీయక ఉత్సాహంతో ముందుకుపోయే దిట్టరితనము, నిగ్మలస్ఫటికా సదృశమైన చిత్తశుద్ధికల యువకుల్లో ఈయన మిన్నగా ఎన్నదగినవాడు. ఉద్యమ నిర్వహణా సమర్థత ఈయనకు పుట్టుకతోనే అలనడిందేమో అనిపిస్తుంది.

'సాహితీమేళుల' స్థాపకుల్లో ముఖ్యుడు. సుమారాక పుష్కరం నుంచి ఈ సంస్థను, సలుగురిలో ఒకడై, నిర్వహిస్తున్నాడు. "కవితా తపస్సుల రచనలను ప్రచురించుటేగాక, వారిని సన్మానించి, వారి తపస్సు నిర్వి

ఘ్నముగా కొనసాగుటకు వలయు సహకారమును నెరవేరుటయును పరిధానానక్తి చూపుచు, 'సాహితీమేఖల' సర్వదా తన చిరుగంటల ఘులంఘులలతో ఆంధ్ర సాహితీరంగమును మంగళ నివాద పరిశోభితం చేయుటకై ప్రయత్నిస్తుంది" అని ఈయన హామీ యిస్తున్నాడు. ఈ సంస్థ తరపున ప్రచురించిన మధుర కావ్యాలను చదివినవారుగాని, ఈయన కృత్యాలింగాభ్యుదయరైన సాహిత్యక్షేత్రాన్ని చూసినవారుగాని ఈ 'హామీ'లో అతి శయోక్తి లేదని తెలుసుకోగలరు.

ఆంధ్ర సాహస్యరపరిషత్తు పరిధాన కార్యదర్శియై ఈయన అటువలె పక్షతో తన కార్యభారాన్ని నిర్వహిస్తున్నాడు.

ర చ స లు :

[అముద్రితము] ఖండక 'వ్యాలు; వ్యాసాలు; కథలు.

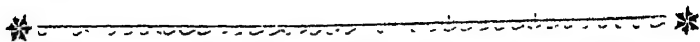
పొట్లపల్లి

రా మా రా వు

జననం : 1920

రచన తీవ్రతానికి ఓ సందేశాన్ని ఇవ్వాలని, పరిసరాలను దీప్తిపరచి చేసి మానవుడికి జీవితపు తుపానులో-గడ్డిపరకవలె కొట్టుకుపోకుండా-ఒక యోధుడిలా నిలవడానికి సరియైన ఆత్మజ్ఞానాన్ని, కాలగతిని గుర్తింప జేసే వివేకాన్ని ప్రసాదించాలని ఈయన ఆశయం. అందుకే ఈయన

ప్ర త్యా ష _____ ౨౩

రచనల్లో నీతిబోధకమైన సందేశాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. కాని రచన, సేవలం సంబేధం అందజేయడం మాత్రమే కాక, సమయోచితంగా రచయిత ఆనుభవాలను వెల్లడిచేయడంకూడా అవసరం అనుకుంటాడు గాబట్టి ఈయన బహుశంగా రచనలను చేయగలుగుతున్నాడు. ఈ ఆశయమే, ఈ సందేశమే యితని ప్రతి రచనకూ జీవంపోసి, ఉదయభాసుని కాంతిద్యోతనం లను పూర్తిస్తున్నాయి. “విశ్వకల్యాణం లోకవాళిలో కవి ఒకడు; ఒకడు” అని అనడంకూడా అతిథిని కంచపరిచడమేమో! అని గోరుచు!! లోకమణి నివృత్తియే కవియొక్క పరమాశయం” అని ఈయన తలంపు. తను ఇంకా రచనలో ఆరంభదశలోనే ఉన్నాడనీ, తన ప్రయత్నాలు ఇంకా సఫలంకాలేదనీ, నిరంతర సాధనవల్లనే మానవుడు ప్రతిభావంతుడౌతాడనీ ఈయన అంటున్నాడు... ఇట్లా అనుకొని సరళిని మానుకోక తమంతకుతామే క్రమశిక్షణ గరవుకొను సాహిత్య పాఠకులు చాలా తక్కువ.

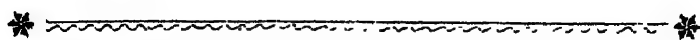
అనేకంగా గేయాలు, నాటకాలు, వ్యాసాలు, చిన్నకథలు వ్రాసి నాడు. కాని, రచనలను ప్రకటించే అతుగుతెన్న వాటిని పుష్కలంతుర చేయడంలోనే ఈయనకు యెక్కువ ఆసక్తి ఉన్నది. “నిర్జీవమైన రచనలు శతాధికంగా చేసేదానికన్నా, భాషాద్వీపకమైన ఒక్క-వాక్యాన్ని సృష్టించడం చాలని, ఈయన అనుకోవడంచూస్తే ప్రసాద్విక వాక్యం కావ్యం” అన్న పూర్వరచనవాదాన్ని అంగీకరిస్తున్నాడని పోస్తుంది.

ఈయన మితభాషి. కాని అగాధమైన జీవకాయజ్యం తొంగిలిచే కళ్ళతోనే తన మనసులోని ఆశయాలను, హృదయంలోని ఆవేదనను చెప్పకుంటాడు. వేషంలో ఎంత నిరాడంబరత్వం ఉంగో సగవడిలో అంత గాంభీర్యం కనబడుతుంది.

రచనలు :

[ముదిరితము] 1. జైలు (కథల సంపుటి)

[అముదిరితము] ఖండ కావ్యాలు; కథలు; వ్యాసాలు.

బూర్గుల

రంగనాథరావు

జననం: 1917

ఈయన కూడాచిన్ననాటి నుండియే సారస్వత సంస్థలతో సంబంధము గలిగించుకొని, ఆంధ్రకారదను ఆరాధించుచున్న భావతపస్వి. శైలంగాణము నందలి వివిధ ప్రాంతములలో నివురుగప్పిన నిష్పవరెనున్నయవకులనుసాహిత్యరంగమునకులాగుకొనివచ్చి, వారిప్రతిభను లోకమునకు వెల్లడించు ఉదారహృదయుడు. అన్నిరంగములలో అడుగుబెట్టి అవకతవకలను చేయువారివలె గాక సారస్వత సేవయందే ఏకాగ్రతతో విర్రాజాత్మకమగు కృషిజరుపుచున్నాడీయన. నిర్మాణ ప్రతిభ విమర్శనాశక్తి రెండును ఈయన హృదయమున ఆల్లిబిల్లిగా నల్లుకొని పోయినవి. సంస్థలను నిర్వహించుటగో గట్టిపట్టుదల, నేర్పుగలవాడు.

‘ఆంధ్రకేశరి’ సంఘస్థాపకులలో నొకడై అయిదారుసంవత్సరములు లిఖిత మాసపత్రికను నిర్వహించుటలో బాధ్యత వహించిని ఈయన, ఆప్తరంగాత్సాహమును నడలనీయక ‘ఆంధ్రకేశరి’ గ్రంథమాలను ‘ఆంధ్రకేశరి’ మాసపత్రికనుగూడ నెలకొల్పి నీటిద్వారా కొంతకాలము ప్రచురణ నీయమగు సాహిత్య సేవగావించినాడు. మొదటి నుండియు సాధనసమీక్షనభ్యుదయప్రస్తుతము దానికి ఆయువు పట్టుగానున్నాడు. ఆంధ్ర సారస్వతి పరిషత్తు స్థాపకులలో ముఖ్యుడు. చక్కని కథలను పద్యములను వ్రాయగలడు. మన మారభావ పుష్పములను వీరుకొని కనునీయ సుందరహాసముగా గూర్చుటలో ఈయనకు ప్రత్యేక విన్నాటయు గలదు.

వర్ణితము ప

ఆంధ్రులలోని అనైక్యతను మానసిక శాస్త్రానికి సౌభ్యల్యములను నశింపజేసి, ఆంధ్రప్రతిభను పునఃస్థాపనజేయుటకుపకరించు ఏకాగ్ర్యము నందైనను 'ఉడుత భక్తి' కృషి యైనను చేయగలిగినచో, అనాశ్రితము భక్త్యుగునని ఈ యనతలపోయును.

ఆవేదన, లేక ఆనందము ఒకవిధమైన ఉద్రేకమును సత్కరించి నప్పుడు సహజముగా ముంచుకొనివచ్చు భావరసాలను, సద్వ్యవహరిస్సృజితలిగించి శ్రుతి పేయమైన భావలో కల్పివలె చిత్రింపగలిగినచో కావ్యనిఛనకు పూనుకోవలె ననిఈయన దృఢవిశ్వాసము. కవిత్వమునకు ఆనందముకన్న ప్రకారము ముఖ్యమని ఈయన అనుకొడు. ప్రయోజనము, లేక ప్రచారము విషయముపై ఆధారపడి యుండునుగాని, సాహిత్యముకాని దేనిగూడ కావ్యమని అంగులతోదని ఈయన నిర్దిష్టాభిప్రాయము.

రి చ న లు :

[ముగ్ధితిము] వాచ్యోభి (కథానికలు)

[అముగ్ధితిము] న్యాసాలు; పద్యాలు.

* ~~~~~ * **బెల్లంకొండ**

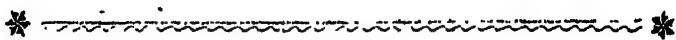
చంద్రమౌళి శాస్త్రి

జనవరి : 1918

“కవిత్వమునకు ఎల్లా బలవంతం పనికిరాదని శాస్త్రమూ, అనుభవ మూర్ఖిగఁపఁచుచున్నది, అట్లాగే రచనను ప్రజల నెత్తిన బలవంతాన రద్దరా”దనిన్నీ “కవిత్వంలేక సాహిత్యం వసంత మాసంతీ నుందరివఱె ఆరాధనీయ” అనీ ఈయన గాఢవిశ్వాసం. “కళ అనేది జీవితంలో-అనగా జీవితానికి సంబంధించిన అన్ని కార్యాలలోనూ-ప్రాముఖ్యం కలిగిఉండాలి; అది అక్షర గూఢం ధరిస్తే అప్పుతరమణీయమాతుంది. ఇది గమనిస్తే, కవితాదేవి స్నేహ పాదచుంజీగాలు బ్రతుకులో ‘మోగి’గాలి” అన్నదే ఈ కవి కుమారుని ఆశయం.

భాష ఈయన చెప్పచేతుల్లో ఉంటుందేమో అనిపిస్తుంది. భాషలు సామగ్రి కిఖరాగ్రాలు దాటి అనంత కాశంలోకి యెట్లా దూసుకపోతాయో అట్లాగే పతితల హృదయాలను చీల్చుకుని మనోనేత్రాలకు శోక్తు కుంటాయి. సాహిత్యంలోని యేవిభాగంలోనైనా జీవకళలుట్టిపడేట్లు, ఒక ప్రత్యేకమైన కళావైద్యం అడుగడుగునా మిరిమిట్లు గొలిపేట్లు రచించే ఒడుపుతనకైవసం చేసుకున్నాడీయన. ‘ఛందో బందో బస్తులను ఛట్ పట్’ త్రైవివేసినా లేక సలక్షణ గ్రాంథిక భాషలో పుస్తాలు నడిపించినా ఈయన ప్రత్యేక ప్రతిభ యెప్పుడూ చురుగుపడదు. ఈయన కావ్యాలు నిజంగా బెల్లపు కొండలే!

సృ త్యా స _____ ౨.

స్వగ్రామమునకు వేంనూరులో ఒక గ్రాంతాలయమును హరిజనపాఠశాలను స్థాపించి నిర్వహిస్తున్నాడు. సంస్కృత ఆంధ్రీ హిందీ విద్యాపీఠ స్థాపకులలో భాగస్వామియై విద్యావ్యాప్తికి కృషిచేస్తున్నాడు. 'ఆంధ్రీ వాఙ్మయ సేనా సమితి' ద్వారా తెనుగుభాషకు ఎన్నదగిన సేవచేసినాడు.

ర చ న లు:

1. జ్వాలాతోరణం (ఖండకావ్యం) 2. వేమనగరి (కావ్యఖండిక)
3. తరంగాలు (కథాకావ్యాలు) 4. వనపీఠ (గేయాలు) 5. ఉషశ్రీ
- 1 నాటికలు) 6. కథాకళి (కథలు) 7. గత్నావళి 8. సకృద్దాత 9. జహంగీరు
- పనందు 10. పరమేశ్వరి (శతకం) 11. జ్ఞానభిక్ష 12. సిరియాలదేవి
- (3. ఏదిదారి? 14 సారస్వతేష్వి 15. అపాల. 16. పృథిక్సతి 17. దేశాధి
- మానం. 18. వ్యాససీతం. (వ్యాసాలు)

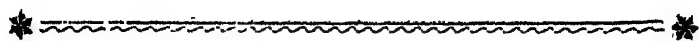

బొ గి

నారాయణమూర్తి

జననం : 1912

ఎడతెగని జిజ్ఞాస, నిరంతర సాధనతో తనసహజ కవితాశక్తికి పదునెక్కిస్తున్నాడు ఈయనకవి. తన ఆత్మను తాను వెతుక్కుంటూ ఉన్నట్లు కనబడుతాడు. హృదయంలో నుంచిరానిది చేతితో యేదీ వ్రాయడు. ప్రయోజనము, ఆనందము, రెండూ భాగంపంచు కున్నాయి ఈయన కవిత్వాన్ని. మహోన్నత వైనభావము, రమణీయమైన శైలిలో అంతర్గతమైన ధ్వనీ యితని రచనల్లోని ప్రత్యేకత. ఇతడు కూడా విద్యార్థి దశనుండే కవిత్వరచనకు పూనుకొని

ఏకధారగా గీతాలు వ్రాసుకుంటున్నాడు. విశిష్టత చెడకుండా, రచనా వేగం కుంటు పడకుండా వ్రాసే అభ్యుదయ కవుల్లో స్థానం సంపాదించుకొన్నాడు. ఆంధ్రావనిలోని ఉత్తమకవులను సజన చేసేటప్పుడు ఈయనకు తప్పకుండా ప్రత్యేకస్థానం దొరికి తీరుతుంది.

వికాలమైన జీవితాన్ని చిత్రీకరించినట్లుగా కానీ వివిధ కోణాల నుంచి దర్శించి అర్థంచేసుకునేందుకు శ్రమించుటే యితని జీవితాశయం. నాటకాల్లో వేషాలు వేయాలంటే ఉబలాట పడతాడు. సంగీత సీయం గూడాను. సుయోజన కారియై కృత్రిమం కాని లయప్రధానమైన ఛందస్సు అక్కడక్కడ నల్లించినా సరకు గొనక. రచనే ఉత్తమకవిత్వం అని యితని సిద్ధాంతం.

రచనలు :

[ముద్రితము] పరీక్షచదువు (నాటికలు)

[అముద్రితము] 1. జయగంట 2. దుధిరరేఖలు 3. పద్మంకథలు.
4. ఖండ కావ్యాలు

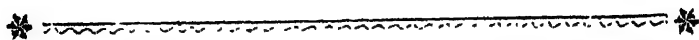

మూటుపురి వెంకటేశ్వరరావు

జననం : 1919

చిన్నప్పటినుంచీ నాటకాల్లో వేషాలు వేయడం, సంగీత సభలకు హాజరుకావడం, గేయాల్లో కథలో వ్యాసీకొని సారస్వత సభల్లో పాల్గొనడం అలవాటుచేసుకున్న కళారాధకుడియన. ఈ సహజప్రవృత్తే రానురాను యితనినిొక కవిగాను, గాయకుడిగానూ చేసింది.

ప్రతి త్యాగం _____ ౨౯

‘కవిత్వంలో కాని, కథారచనలో కాని, ఉద్బ్రంధ గీతంలో కాని-
అమ్మమ్మలూగు మడికట్టుకొని దూరంగా నుంచకంకాక అందరికీ ఆప్యాయంగా అందరూయిలోపున్న రచనలలో బిరుదు; సుపలదానికి ఫలము, అనే విశ్వాసం ఈమనలో చాగా నామయ్య. ‘సర్వోపాధియోగీ, సర్వవిధావంతం’గా ‘శుభవల్లభ’ పత్రికానిందింపలేని నిశ్చయించి కూడా నిశాచలంలో దానిని సమస్వయంచేసి, అంతరాత్మ శ్రుశ్రులతో మితమించుకొని, యితరులను అనందం పంచిపెట్టి రసూ ఆ ఆనందాన్ని అనుభవించ గలిగినగాదో నిజమైన కవి, అనీ, తన కవిత్వానికి కూడా యితే ఆదర్శం అనీ ఈయన అంటున్నాడు... విశ్వం అంతా ఆరుంచాలనీ, సమిపాపల బోసెన్వలనీ భావ్యం చేప్పాలనీ, అంతుపట్టని ముద్దకాలి మధుగన్వన్నాలను పోతబోసి నిలబెట్టాలనీ... ఉబలాటపడతాడు. ఈయన ఆశయాలను అంతులేదు.

ర చ న లు :

[అమునితము] వివిధ గేయాలు.

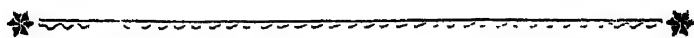

వానమామలై

వరదాచార్యులు

జననం : 1912

రచనలో పూర్వ సాం సదాగూలను ఒకవైపు, భావనలో ఆధునిక పద్ధతులను వేరొకవైపు చుకపాపలవలె యెత్తుకొని కావ్యరచనను సాగి

స్తున్న సాత్వికపథగామి ఈయన. విషయ సుగ్రహజంబానేమి కై లీమాధు ర్యంలోనేమి ఈయన తెలంగాణాలోని ప్రతిభావంతులైన అభ్యుదయ కవులలో ఒక విశిష్టస్థానాన్ని ఆక్రమించుకున్నాడు. మనిషి వేషంచూస్తే యెంత చాందనుడిపలె కనబడతాడో, సంభాషణలో నడవడిలో అంత సహనదృష్టి, సామగ్ర్యము, సంస్కారము తోటికినలాడుతుంది. ఈయన కంఠమాధుర్యానికి కోకలలే మోము చాచుకొంటాయట!

హాళికా కథనమందు పురాణ పతనమందు ప్రావీణ్యము గడించు కొని జనసామాన్యాన్ని, కవితాపాటవంచేత రసజ్ఞులనూ మెప్పిస్తూ, సర్వ జన సమాదరణీయమైన ఈయన వ్యక్తిత్వాన్ని తెలుగునాటగల పంశిత ప్రితాండులు కళాకోవిదులు యెంతో ఉగ్రపించినారు. ఇంతటి ప్రతిభగల ఈ వినయభూసంబుడు మామూలు సన్మానాలు అందుకోడానికి గూడ మోహాట పడతాడు.

దేశనాయకులను, రాజకీయ ధురంధరులను ఆంధ్రవిశ్వంలో ర్తించి వారి యకస్పృశికిలకు ఆయువు పోయించుచూస్తే, దేశభక్తిలో జాత్యభి మానంలో ఈయన యెంతటి పునఃపంస తోస్తుంది.

ఈయన కవిత్వాస్థుని యల్లులులేవు. శ్రీరాముడు, పోతు, మహా త్ముడు, శశింద్రకవి చంద్రుడు మొదలగు వారినిగురించి యెంతయునంగా ప్రాస్తావో-క్షింపింపుక, త్రిణయు, పెంటపోగు సావరక్షులను గుఱించి కూడా అంతే గంభీరంగా వ్యాస్తాడు. ఈయన అభిమానసము కరణము. నేటియున్న వైన శత్రువులను సుదగ్ధానుసారంగా వాదుతూ, రమ్యము కడు సున్నితము అయిన శబ్దారణ్యము గూర్చుటలో ఇర్రనికి ఇతనేసాటి. ఈయన గేయాల్లో సుదాస ప్రత్యేకప్రతిభ కనపడుతుంది.

‘మానవజీవిత కర్తవ్యమును ఆహింసాపురిస్తూ బోకకల్పాణం, నైతిక ధర్మాదేశం, కళారాధనయే’ ఈయన తన కవిత్వానికి నీవితానికి పరమాశ యంగా పెట్టుకున్నాడు.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] మణిమాల (ఖండకావ్యం)

[అముద్రితము] దాగురింతలు 2. వైశాలిని (నాటకము) 3. మాక్తిక
మాల 4. వ్యాసావళి 5. బాహుకీ నిర్వాణగేయావళి
6. పోతన (కావ్యము).

పు ర్పు టూ రు

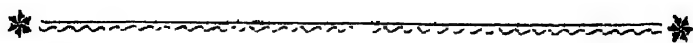
రా ఘ వా చా ర్యు లు

జననం : 1922

చరిత్ర పుటలలో మిగిలిపోయిన ఆంధ్రుల ప్రతాపము హృదయం
లోమరిసినా, దీర్ఘభిల్లాంగు నిలిచిపోయిన తెలుగువారి కళావైభవసంపత్తి
మనోనేత్రాలలో తళుక్కుత్తినా, లేక ఆర్యసంస్కృతి యొక్క ప్రాచీన
ప్రాశస్త్యాన్ని పునరుద్ధరించాలన్న ఆవేశం కలిగినా, నిర్మల ప్రవంతివలె
భావాలు ఉదీకవచ్చి ఈయన సహజ కవితాశక్తిని బయటికి లా క్కి స్తా
యి. సమకాలీనమైన జాతీయ జీవనంలోని శుభాశుభ సంఘటనలు కూడా
ఈయనతో ఉత్తమ గంచలను చేయిస్తాయి. ఇంగ్లీషులోని ఉత్తమ కావ్యా
లను తెలుగులోకి అనువదించడం మంటే రెమిట్స్-ప అట్టియిచి ఈయనకు.

భారతీయ నాగరికతలోని ప్రాచీనతకు నవ్యత గూర్చుంటే తన
విత్వానికి ఆశయంగా పెట్టుకున్న సాగ్వుతో పాసకుడు. నరరాజున విద్యా
వ్యాప్తి ఈయన అభిమాన వ్యాసంగము.

శ్రీ _____ పృ థ్య శ

ర చ న లు :

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు.

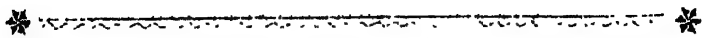

వెల్తురి

మాణిక్యరావు

జననం : 1918

‘ఏడ్చువారిల నెవడు ఓదార్చలేడు; నవ్వువారల నెవడు నొప్పించలేదానీ, ‘జీవితానికి ఆనందంతప్ప మరో ఆకాయంలేదానీ నొక్కి చెప్పగల ధైర్యకాలి ఈయన. అందరూ, ఆనందం పొందగలిగే స్వల్పస్వార్థంత్రయం కలిగి వుండాలని ఈయన ఆకాంక్ష. కాబట్టి నిత్యసంతోషి, నిత్యయవ్వనుడు. వలె కనబడుతూ సరస సంభాషణస్రియై, దైనందన తీవితంగా యెన్ని పడుదొడుకులువచ్చినా ముఖంగా వాటిని దాటగలుగుచున్నాడు. ఈయన కవిత్వంకూడా యిదేధోరణిలో నడుస్తుంది. ఆనందం నుండి మరుగని పాలబాలికలే ఈయన ముఖ్యస్నేహితు లవలించేత. అలానా, ముఖ్య సృజించుటలో విశేషమైంద్రోధము, సృష్టకమైన సాహిత్యాన్ని చూపెటెరున్నాడు. ఈయన, కవిత్వానికికూడా ఆనందమే పుష్కలమిచ్చుచున్నాడు. గాబట్టి సృష్టిలోని ముందర వస్తుజాలంలో యేదైనా ముఖ్య అవశ్య వింతగల జీవప్రపంచంలోని యేదైనా యేదైనా ఈయన కోర్కెనై నున్న పోయింది.

కావ్యనుమారాసులలో ఈయనగేయాలు ఒక విశిష్టమైన రూపలాప
జ్యాలను, ప్రాంతీయమైన అభిజాత్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంటాయి. స్వభావసద్భ
మైన శిల్పసంపత్తిగల కళాఖండాలవలె ఈయనగేయనలు అతి నాజూకుగా
ముట్టుకుంటే, మానిపోయేటట్లు వుంటాయి.

సా ధూ జ క గా జ క య స ం ఘ ట న లు ఈ య న హృద
గూర్చి స్పందింప జేసిపెట్టుచు, తన ఆనందోపాసనను తాత్కాలికంగా
కట్టిపెట్టి, ఉత్తేజవరిమైన గేయనలనాహూతా చేస్తాడు.

గృహీణులట- వారి భాషలోనే- ములభంగా గాగ్రహ్యమానట్లు,
ఉపమానా ఆనందిము కలిగింపజూలే నాటికలనూ కథలను వారీయ
క బోలెడును! అందుచేసినచేయు.

రచనావాదీన గాగ్ర ముఖ్యముగాగల ఈయన, కళాప్రపంచములోని
విశ్వసాధనమైన పాద్యతులను అన్వేషించు గెనపిపాన యొనరించు, పరిణా
యైక వలయు సుకృతముగలవి అలవడమునున్నాడు. నునోరావ్రి కన్నక
ఉద్బాధించు సుమయంకలగ స్రుత్యైకంగా ఉద్బాధో చక్కిని వ్యాసాలు
వారీయగా ఉపన్యసించుట నేర్చుకున్నాడు.

విశిష్టకాలాలు మధ్యనున్న సమయములో సునిచేసి గెనదగ్గర
నూపబ్రహ్మ స్వీయము కలగలము నూ ముడిగాక గ్రామముధారో, తేజుగు
తల్లి మోచెలుగు. ముడికల సుపాదకవర్గమునాటము, అంద్రుమాహాసభ-అంభో
గలనూజుల పంపులు పంపులగు విశేష సందర్భాలలో కావ్యకర్తయై కృమశిక్షణ
అనుభవము నానూదించు పుష్పంతుల, ఈయనకు, ప్రచారానికి వలయు

* ~~~~~ *
 గాకపటిను, పత్తికాచనకు వలయు సచనాభ్యాసమూ చక్కగా అల-
 వడినాయి. శిశుగ్రంథమాల, స్థాపకులలోనొకడై కొంతకాలము జనసామా-
 న్యముయొక్క విజ్ఞాన నికాసాలను పెంపొందిజేసే లక్ష్యపుస్థకములను ప్రక-
 షించి, ప్రశంసనీయుడైన నేను చేసినాడు. ఆసంగ సాంస్కృతికవిత్తు 'సాధన'-
 సమితి కాగ్యనిర్వాహకులలో నొకడై యీ సంస్థలకు ఎంతేనిబలము
 చేకూరుస్తున్నాడు.

2. కమాటలో చెప్పారనంతే ఈయనవ్రో నంబంధములేని ఏ సాగ-
 స్వత సంస్థకుడా హైదరాబాదులో లేదని అనాడె.

ర చ ల లు :

- [ముగిరితము] 1. దయ్యాల పల్లెడ (గ్రామ్యభూమిలో నాటిక)
2. రైతు 3. వయానందుని శివితము 4. గామ్యాంగ
- సంస్కరణలు 5. భాష.

- [అముదిరితము] 1. బాలగేయాలు 2. మాసీనా (కావ్య ఖండిక)
3. శ్రీవ్యనాసికలు 4. కథానికలు.

* ~~~~~ *

సన్నిధానం

శ్రీ ద ర శ ర్త

జననం : 1920

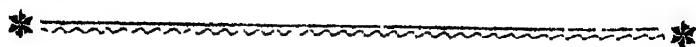
‘కళలో, కవిత్వంలో—జీవితంలో పరిపూర్ణతను సాధించాలి’ని ఈయన మహాదాశయం ‘మానవుడు చేసే ప్రతివిషయమూ కళాసమన్వితంగా సమగ్రంగా వుండాలి’ని ఈయన ఆకాంక్ష.

ఐహికంకన్న ఆముష్మికానిచే అజ్ఞులు చాస్తున్నా, ఈయనలేఖిని సాహిత్యంలోని వివిధ రచనాగంగాల్లోనూ నటిస్తుంది. ‘వ్యాకరణానికీకృత్యేం తలించి అప్పడప్పడు గేయగచనలు చేసినా, సలక్షణమైనభాషయే సాంప్రదాయసిద్ధమైన రచనాపద్ధతులే ఈయనను ఎక్కువగా ఆకర్షించినాయి. సంగీతంలో ఈయనకుగల ప్రవేశం, చక్కని ధారాశుద్ధిగల పద్యాలను వ్రాయుటలో ఉపకరిస్తుంది.

కవిత్వం, ఈనాటి కొన్ని ప్రత్యేక పత్రాలయొక్క ప్రచారంతోసంకాక కేవలం ఆనందమూ విశ్వశ్రేయంతోసమూ ఉపయోగపడాలంటాడు ఈయన.

తీరికసమయాన్ని శత్రుకొత్తు సరిశీలన, కావ్య సత్యతోసమూ వినియోగిస్తూ, ఇటు భాషాసేవకూ అటు జ్ఞాన సముపార్జనకూ పాటుపడుతుంటాడు.

ఈ _____ ప్రత్యేక

ర చ న లు :

[మొదటితము] 1. అభిషేకము.

[అమొదటితము] 1. జాజీమొగ్గులు 2. పాళిబిత్తు (ఖండకావ్యాలు)
3. చిత్రాంగద 4. మేలుకొలుపు (నాటకాలు)
5. అభిసారిక 6. శృంగభంగము (ఏ కాంకికలు)
7. సత్యాగ్రహి 8. అక్కచెల్లెళ్లు (నవలలు) 9. చతు
ష్టయి (రవీంద్రుని కథలకు అనువాదాలు).

సిరిప్రగడ

భార్గవరావు

జననం : 1928

ఈ కవికుమారుని నరసరంలో కవిత్వం ప్రవహిస్తుండేవా అని అనుమానం కలుగుతుంది. గురువుగారగు శ్రీ అంబటిపూడివారి 'మనస్సార' భాషలు పేర్చుచు, 'వారికృపాలోక' కుటీరంలో వర్ధిల్లుచుండే... వారిగళధ్వనిలోని కమనీయత ననుకరించుచు, వినుగులేకుండా పాఠాలు చదువుకునేవాడు... కావ్యచర్చలు కవితాగోష్ఠులు సలుపుతూఉంటే యేవోభావాలు ఘనాఘనంగాని తడిన్నాట్యాలవలె కదలి ఈయనలో లీనమయ్యేవట! ఆ భావోద్వేగంతో ఈహోవ్యోమాలలో జేలిపోయి, నైరాస్యంతో ఏ అధఃకుమారాలలోనో వ్రాలేదట!! ఈ యువకునికి జగత్తంతా బాధావిలం.

ప్రతిభా

✽ చాళుఖ్యుల పాలనా విధానములు ✽

ఇథిలమైన తన జీవితానికి తాను పాడుకునే విషయము తానే పాధేయం అంటాడు. సమాజంలోని గడ్డునయినవ్యలు ఈయనవంతగా ఎదుర్కోవు. తన చాధేహా తానేహా అన్నట్లుగా యితన పరిపంచతో సంబంధం పెట్టుకోక ఈ నిట్టూర్పులతో ఘనాఘనగణాంధభూత మార్గంబులందే నెందాకి జరింతు? ఈ వ్యధలు కంటేలేదా? అన్న స్రగ్ధకు జనాబు వెనుక్కుంటూ ఉంటాడు. 'చేతన్సులలోనన్'కుంగి కవోష్టబాష్టమయ కల్లోలాల తా కిళ్ళకేహానో తోచదుగా!' అని తనకుతానే దిగ్భ్రమ చెందుతాడు...

ఈయనమృదయంలో వేదన యంతగా ఘనీభవించినందుననే ఈయన కవితా అతంతయు అంత మాధుర్యాన్ని నింపుకుంది. ఈ మకరందాస్వాద నరై, పదలాలిత్రిము, శయ్యావిలాసము, రచనాశిల్పము, భాగాశుద్ధి మొదలగు గుణాలు తమంతకుతామే-మధుకరలవలె-అనుసరించి వస్తాయి.

‘సాహితీమేఖల’ హేమవలయంలో భాసించేచంద్రాశ్రీతి ఈయన!

రచనలు :

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు.

సిరిప్రగడ

రాధాకృష్ణ రావు

జననం : 1916

ధనియాలపువ్వు, పరిమొక్కకూడా ఈ యనసు కవిత్యం ప్రాచుర్యానికి పేరేరిపిస్తాయి. తేనెలుచిలికి కమ్మని గీతాలనుపాడుకుంటూ లేనుగు కోటకుమారియై సారస్వతవిద్యార్థిగా జీవితం గడపాలని ఈ మధురకవి

కా _____ పరిమొక్క

ఆశయం. ఈయనకూడా చందూరు పొంతములో విలసిల్లిన 'సాహితీ
 మేఖల' నభ్యులలో ఒకడు. తనవ్యాదయంలో 'కవిత్వావాహిని జాలుపార
 కుం విరమించిందో' ని విలపించినా, ఈయనఉత్తమతరగతికి చెందిన అలిత
 కావ్య రచనానటింపను తన లేఖనీయులులో రాచుకున్నాడని చెప్ప
 వచ్చును.

ర చ న లు :

[అనుద్రోతము] ఖండ కావ్యాలు.

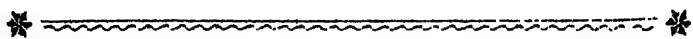

సు ర వ ర ము ప్ర తా ప రె డ్డి

సంవత్సరము : 1896

అంగ్రజేశ విద్యవ్యూహాలలోని ఒక నివ్యయోగి ఈయన. బహుభాషా
 గోవిందుడు ఉద్బంధ పండితుడు; ఉత్తమ పరిశోధకుడు. విద్యార్థి స్థులతో
 సహాత్తులను పల్లెలను గొట్టించ గలిగిన ప్రతిభాగి భయంకరుడు!

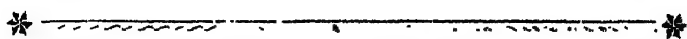
ఈయనకు చరిత్రాభిమాన విషయము—సాహిత్యము; ఈ జీవితము
 అంశము చేసినాడు—ఎనలేదెండ్ల న్యాయవాద వృత్తిని వడలిపిస్తే
 అది కొంచెంద్వారా దేశ సేవ, భాష సేవకయిటకు కంకణబిడ్డై. ఇంక
 కొండో ద్వైవారిపత్రికను, ఇరువదిమూడు సంవత్సరాలు వ్రైతే దేశ
 పు హు న్ది

నడపినాడు. తెలంగాణము నందలి రాజకీయ సాంస్కృతిక ఉద్యమాల అన్నింటితోను ఈయనకు సంబంధముకలదు. ఆంధ్ర మహాసభకు మొట్టమొదటి అధ్యక్షుడు ఇతడే. తెలంగాణమున జరిగిన దాదాపు ప్రతిసంస్థ ప్రథమ సమావేశమునకు ఈయనే అధ్యక్షుడు. కొన్నియేండ్లు ఆంధ్ర మహాసభకును, ఏడేనమిది సంవత్సరములు రెడ్డివిద్యార్థి పనతిగృహమునకును కార్యదర్శిగా నుండి పనిచేసినాడు.

కవిత్వము, కథారచన, వ్యాసరచన, సాహిత్యవిమర్శన, చరిత్రసరిశోధన, విజ్ఞానము మొదలైన వివిధవాఙ్మయ విధులలో ఈయన కలము మైచి విహారము చేసినది. తెలుగు సీమలోని ప్రథమశ్రేణికి చెందిన కథకులలో ఈయనకు స్థానముకలదు. ఆంధ్రదేశ సందితులలో, పరిశోధకులలో ఇతిదొక ఉన్నత స్థానమును ఆక్రమించు తొన్నాడు. భాషాకాస్త్ర పరిశీలనము గావించి ఆంధ్రభాషకు వలయు సాంకేతిక పదజాలమును సమకూర్చుచు న్నాడు. అలభ్యములైన అనేక గ్రంథములను, చాటుపులను, జానపద గేయములను సేకరించి ఆంధ్ర భాషాగారమును పునరుద్ధరింప ప్రయత్నించుచు న్నాడు. నిరంతర పరిశోధనలో, విజ్ఞానార్జనలో ఈయన ముఘ్గుణుడై శ్రద్ధాఅనితర సాధ్యము. అయినప్పటికిని తనది 'గంధర్వ'లో చీవికమని 'వెట్టివెంగళప్ప'గా పల్లెలలో ఉంటున్నానని ఈయన అనుటవల్ల ఈయన జ్ఞానకరద ఎంత అపార మైనదో, ఆశయాలు ఎంత ఉన్నతములో తెలియచున్నవి.

ఈయన కలము ఎంతచాడినైనాగో హృదయములూత నిర్మలమైనది. వెంగళమాటమునకు లోనుగాక స్వపక్ష పరపక్షములను భేదముపాటించక చూడార్గమును వచించు సాగ్రియ విచుర్వక్తులలో ఈయన పేరులేవీ సులభ

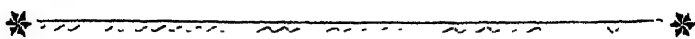
నిచెప్పవలెను. ఈయన స్వభావముచే వితథా. పొడిమాటలుకట్టెవిరుపుగా
స్వగించినను, సంభాషణలోకి దిగివతర్వాతగాని ఉపన్యసించుచున్నప్పుడు
గాని అనేక క్రొత్తవిషయములను చెప్పుచు, పాతవిషయములపై కొంత
కాంక్షలను ప్రసరించుచు, ఉద్యమధ్య సందర్భోచితమైన హాస్యకథలు
ప్రవేశపెట్టుచు ఆరొక చిత్రంగా శ్రోతలను వశం వదుల గావించుకొనును.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] మొత్తము పదునెనిమిది. ఇందులో ముఖ్యమైనవి. —

1. ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర 2. రామాయణ విశేష
ములు 3. హిందువుల పండుగలు 4. ఉచ్చల విషాదము
(నాటకము) 5. హైందవ ధర్మప్రేమలు 6. ప్రతాపరెడ్డి
కథలు 7. ప్రాథమిక స్వత్వములు 8. గంధాలయములు
9. సెంకట రామారెడ్డి జీవితచరిత్ర.

- [అముద్రితము] 1. శుకారాం (నాటకము) 2. యువజన విజ్ఞానం
3. భండ కావ్యములు 4. శుద్ధాంత కాంత (నవల)
5. సుమారు షూడువందల వ్యాసములు.

సో మ రా జు

ఇందుమతీదేవి

జననం : 1915

ఈమె, భక్తిగీతాలు ప్రార్థనా పద్యాలు వ్రాయుటలో నేర్పింది. ఆయి శ్రే తఱుచుగా పత్రికల్లో తన చివలను ప్రకటించిముందుకు తోసుకొచ్చే స్వభా వంకాదు. నిర్దుష్టమైన గ్రాంథిక భాషవాడినా, భావప్రుష్టిగలిగిసాఫీగా నడచి సోతాయి ఈమెపద్యాలు. ఎంతటిభక్తురాలు అంతటిరసపిపాసి.

ప్రియునికిప్రియురాలిని గుఱించి కలిగే భావాలను కావ్యామృతో వ్య క్తీకరించుట మనకవులకూ, కవయితులకూ పరిపాటిఅయిపోయింది. కాని ప్రేయసికి ప్రియునిగూర్చికలిగే భావాలను మాత్రం అధునికుల్లో సామాన్యంగా కవయితులుచిత్రించలేదు. ఈమె అకొఱతనుతీర్చింది... భర్తచెంతలేనవ్వడు అవెలితి స్ఫురింపజేసే వివిధభావాలను సుందరముగా చక్కని సాంసారిక కథలవలె, తనకవిత్వంలో యేరికూర్చింది ఈమె.

అశలుగొలిపి కవిత్వం పరిపూర్ణత సందకముందే ఈమె తనకళానిల విక్రాంతినొనగుట భాషాభిమానులకు ఆశాభంగము కలిగించింది.

రచనలు :

[ముద్రితము] 1. పతిభక్తి 2. శ్రీరంగ దేవస్తోత్రము.

[అముద్రితము] 1. శకుంతలాపరిణయము. 2. వేణుగోపాలస్వామి కతికము.

అకారాది శీర్షికలు

అంజలి	...	...	౪౫
అదుగుజాడలు	...	...	౫౭
అన్వేషణ	...	...	౭౩
అమృతప్రభాతము .	...	...	౧౦౪
ఆంధ్ర భారతి	...	...	౬౭
ఆత్మహతం!	...	...	౯౦
ఆయాది	...	...	౭౦
ఆరాధన	...	...	౯
ఋత్యుక్రయము	...	...	౭౯
ఎందులకో ?	...	...	౬౩
ఓరుగల్లుకోట	...	...	౯౩
కవితాకోపం	...	...	౬
గౌరి	...	...	౫౫
చండమామ	...	...	౫౪
చీవితము	...	...	౧౬
తెనుగుతల్లి	...	...	౫౫
తెనుగుతోట	...	...	౬౦
తెనుగు మొర	...	...	౧౧
తెలంగాణా విముక్తి	...	...	౦

దీపావళి	...	...	౯౨
దుక్కిటక్క	...	...	౯౫
నీరాక	...	...	౬౦
నేను	...	...	౮౮
ప్రపంచం	...	...	౯౦
ప్రబోధము	...	...	౨౭
ప్రాగ్భూమి	...	...	౫
పాదరక్ష	...	...	౯౭
ఫాల్గుణ అమావాస్య	...	...	౩౩
వీల్లలమండి, పల్లలమా!	...	...	౭౫
పువ్వా!	...	...	౫౩
పూలచెట్లు	...	...	౮౯
చిచ్చగాడు	...	...	౧౦౦
భానురథము	...	...	౭౨
భిషక్కు	...	...	౧౦
మధురపథము	...	...	౬౪
మధురీమా	...	...	౧౯
మహాశ్కాంత	...	...	౧౪
మా ప్రణయం!	...	...	౭౬
మాను	...	...	౪౨
మాయ	...	...	౭౦
మిగ్గుడా!	...	...	౫౫

ముల్లు	...	...	౭౮
వేయిస్తంభాలగుడి	...	...	౭౯
కాగడ	...	...	౮౦
సంక్రాంతి	...	...	౮౧
సంక్రాంతి	...	...	౮౨
సఖ్యం	...	...	౮౩
స్వప్న సుందరి	...	...	౮౪
సారస్వ పటిమ	...	...	౮౫
స్వాహా	...	...	౮౬
సెలయేరు	...	...	౮౭
స్పష్టి	...	...	౮౮
హితోక్తి	...	...	౮౯
హృదయావేదన	...	...	౯౦
క్షమామూర్తి!	...	...	౯౧
?	...	...	౯౨

ఇందులో లెప్పలుగా -- ఒప్పలు.

పుట	పంక్తి	తప్ప	ఒప్పు
౨౬	౧౩	డాగినానో	డాగనానో
౨౭	౯	తీరుగు	తిరుగు
౨౮	౧౪	తంత్రంబు	తంత్రంబు
౩౯	౧౧	ప్రథముని	ప్రథమాని
౩౩	(శీర్షిక)	పాల్గుణబహుళ	పాల్గుణామావాస్య
		అమావాస్య	
౩౩	౧౬	కనుగోనలు	కనుగోనలు
౩౪	౯	అర్థము	అర్థము
౩౪	౧౫	వియచ్చగ	వియత్
౩౮	౧	స్వర్ణ	స్వర్ణ
౪౦	౯	గుండ	కుండు
౪౮	౨	ఉదయమయ్యో	ఉదయమయ్యో
౫౦	౧౬	భక్తితో	భక్తితో
౫౧	(పేరు)	హనుమంత	వేంకటహనుమంత
౫౨	౧౫	తేనే	తేనే
౫౮	౬	పయస్సు	పయస్సు
౬౦	౯	అందాలు	అందాలు
౬౨	౧౩	పెదజలు	పెదజలు
౬౩	౧౪	నల్లలరు	నలరు
౬౪	౧	తలపుల	తలపులు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౨౨	౫	నాధుకడకు	నాధుకడకు
౨౨	౧	నిలువు	నిలువు
౨౨	౩	నగు	నగు
౩౦	౪	కోరగనే	కోరగనే
౩౦	౩	దేశమని	దేశమని
౩౪	౩	శక	శక్తి
౩౩	౧౬	కర్మముల	కర్మముల
౩౬	౫	వేసికొని	వేసికొని
౩౪	౪	కెట్టుకొని	కెట్టుకొని
౧౦౦	౧	పిగ్గ	పిట్టి
౨౨	౧౨	మొలన్నపైన	మొలన్నపైన
౧౦౦	౧౫	నయానాల	నయానాల
౧౦౨	౭	చాయచికిత్స	చాయచికిత్స

‘ప్రత్యాష’ ప్రచురణములు

౧. అంజలి (గేయాలు) — వివిధ రచయితలు.
౨. ప్రేంచండ్ అనువాదాలు (కథలు) — శ్రీ వెల్లూరి కేశవస్వామి
౩. పరీక్షచదువు (నాటిక) — శ్రీ భాగి నారాయణమూర్తి
౪. నిర్మాణము (వ్యాసములు) — శ్రీ ‘సాధక’
౫. పాలపెల్లి (కథలు) — వివిధ రచయితలు పెల 0-12-0
- * ౬. భోజరాజు (పద్యకావ్యము) — శ్రీ గాదిరాజు వేంకటరమణయ్య
౭. మధుకణములు (గేయాలు) — శ్రీ పిల్లలమచ్చి వేంకట హనుమంతరావు
౮. సాంధ్యగీతి (నాటిక) — శ్రీ యుతులు ‘నూర్యచంద్రులు’
౯. వాహ్యలి (కథలు) — శ్రీ బూర్గుల రంగనాథగారు.
౧౦. భగవద్గీత (నాటిక) — శ్రీ భండారు చంద్రమూర్తిశర్మగారు.
౧౧. ఆముక్తమాల్యద పర్యాలోకనము (వ్యాసములు) — శ్రీ ‘నెల్లండు’
ప్రభాకరరావు.
౧౨. సాహితీవిపణి (గద్యపద్యాశ్రితము) — వివిధ రచయితలు పెల 1-0-0
౧౩. నిర్మాణగానము (గేయాలు) — శ్రీ శేషబాబు.
౧౪. అశోక రాజ్యము (నాటిక) — శ్రీ శేషబాబు.
- * ౧౫. రంగవల్లి (౧౯౪౬ పోటీకథలు) — వివిధ రచయితలు. పెల 0-4-0
- * ౧౬. నవ్యకవితా నీరాజనము (వాసాలు) — శ్రీ దేవులపల్లి
రామానుజరావు. పెల 0-12-0
- * ౧౭. మాయింట్లో (కథలు) — శ్రీ ధరణికోట శ్రీనివాసులు. పెల 0.12-0
- * ౧౮. ప్రత్యాష (కావ్యసంకలనం) — వివిధ రచయితలు.

* ఇవితప్ప తక్కిన ప్రచురణాల ప్రతులు లేవు.

ప్రతులకు :—

సాధన సమితి కార్యాలయము.

195/B3, ఈసామియాబజారు,

హైదరాబాదు. ద.

మా సమితి కౌత్తపోషకులు

౧. శ్రీ పర్నా వెంకటేశ్వరరావుగారు.
౨. ,, ఇ. వి. రామరెడ్డిగారు.
౩. ,, గావులపాటి మధుసూదనరావుగారు.
౪. ,, ఎన్. చుర్గయ్యగారు.
౫. ,, గామప్పగారు.
౬. ,, నందగిరి వెంకటగారు.
౭. ,, గానేశపల్లి సూర్యప్రకాశగారు.
౮. ,, శంకరనారాయణగౌడుగారు.
౯. ,, ఎఱ్ఱం సత్యనారాయణగారు.
౧౦. ,, తుంగా రామబాసుగారు.
౧౧. ,, నాగులపల్లి కోదండరామరావుగారు.
౧౨. ,, డాక్టరు రంగారావుగారు.
౧౩. ,, గామయ్యజోషీగారు.
౧౪. ,, మండుముల రామచంద్రరావుగారు.

సా ద న స మి తి

ఈసామియాబజారు

హైదరాబాదు.

మొదటికూర్పు.

౧౦౦౦ ప్రతులు.

పద్మశాలి ప్రింటింగ్ ప్రెస్, రాజమహేష్వరం, హైదరాబాదు. ౬.

మా సమితి పోషకులు

(1949)

1. శ్రీ పుషేందర్ కర్ బాలోబీరావుగారు, మార్యావేట.
2. ,, కింగ్ కిండ సత్యనారాయణగారు, మార్యావేట.
3. ,, గెల్లా సుత్తయ్యగారు, ఖమ్మం.
4. ,, గెల్లా కేశవరావుగారు, ఖమ్మం.
5. ,, సుగ్గల తిరుమలరావుగారు, ఖమ్మం.
6. ,, సుగ్గల నాగలింగం గారు, ఖమ్మం.
7. ,, కాగంసెట్టి నరసయ్యగారు, ఖమ్మం.
8. ,, కండె సూర్యనాగాయణగారు, ఖమ్మం.
9. ,, సోమా కోటయ్యగారు, ఖమ్మం.
10. ,, కొంకిసుల్ల చంద్రశేఖరంగారు, ఖమ్మం.
11. ,, మిరియాల నారాయణ గుప్తగారు, మధిర.
12. ,, చలువాని నాగభూషణంగారు, మధిర.
13. ,, ములుగుల పుల్లయ్యగారు, మధిర.
14. ,, సోమవరపు ముత్తయ్యగారు, నల్లగొండ.

